

Developing a Model for Empowering Individual Investment through Innovative Capital Market Instruments in Iran Based on Grounded Theory

1. Dorsa Asadi Ravari : PhD Student, Department of Accounting, Go.C., Islamic Azad University, Gorgan, Iran

2. Mansour Garkaz *: Department of Accounting, Go.C., Islamic Azad University, Gorgan, Iran. Email: mansour.garkaz@iau.ac.ir (Corresponding Author)

3. Parviz Saeidi : Department of Accounting, Ali.C., Islamic Azad University, Aliabad Katoul, Iran

4. Alireza Maatoufi : Department of Accounting, Go.C., Islamic Azad University, Gorgan, Iran

Article history



Received: 21 September 2026

Revised: 05 October 2026

Accepted: 12 October 2026

Initial Publish: 26 October 2026

Final Publish: 20 February 2028

Abstract:

This study aimed to develop a comprehensive model for empowering individual investment through innovative capital market instruments in Iran and to explain the causal, contextual, intervening, strategic, and consequential factors associated with the formation of investment intention and behavior. This qualitative study was conducted using a grounded theory approach. The study population consisted of specialists, experts, and university academics with expertise in financial management, accounting, and investment. Twelve participants were selected through theoretical sampling until theoretical saturation was achieved. Data were collected through a review of documentary sources, observation, and open-ended interviews. The data were analyzed in MAXQDA using open, axial, and selective coding. Transferability, dependability, congruence, generalizability, and credibility criteria were also considered to enhance the trustworthiness of the qualitative findings. The analysis generated 16 main categories and 66 subcategories that were integrated into a paradigmatic grounded theory model. The central phenomenon comprised fundamental, legal, and structural actions. Causal conditions encompassed environmental, structural, and investment characteristics, whereas contextual conditions included competitive, economic, and capital-market characteristics. Intervening conditions consisted of regulatory, human, and psychological characteristics. Investment profitability emerged as the most influential causal determinant of investment intention, while investment diversification, financial constraints, financial capacity and assets, and geographical position substantially shaped investors' evaluations of innovative instruments. Investment development and investment management constituted the principal strategies. These strategies produced financial and social outcomes, among which capital-market strengthening and increased liquidity emerged as the most important consequences. Higher returns, reduced investment risk, and encouragement of long-term investment were also identified as major outcomes of the proposed model. Investment empowerment in the Iranian capital market is a multidimensional process shaped by interactions among economic, structural, behavioral, regulatory, and psychological factors. Accordingly, innovative financial instruments can promote broader and more sustainable investor participation when accompanied by greater transparency and liquidity, effective risk management, macroeconomic stability, and stronger investor capacity for informed and purposeful financial decision-making.

Keywords: Grounded Theory; Investment Empowerment; Investment Intention; Innovative Financial Instruments; Capital Market; Investment Management.

Citation: Asadi Ravari, D., Garkaz, M., Saeidi, P., & Maatoufi, A. (2027). Developing a Model for Empowering Individual Investment through Innovative Capital Market Instruments in Iran Based on Grounded Theory. *Accounting, Finance and Computational Intelligence*, 5(6), 1-32.



Copyright: © 2027 by the authors. Published under the terms and conditions of Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

Extended Abstract**Introduction**

Investment constitutes one of the principal mechanisms through which financial resources are mobilized, allocated, and transformed into productive economic activities. At the individual level, investment contributes to wealth accumulation, financial security, preservation of purchasing power, and achievement of long-term financial objectives, while at the macroeconomic level, an efficient capital market facilitates the transfer of savings toward productive enterprises and supports financing, capital formation, and economic growth. In emerging economies, these functions are particularly important because limitations in conventional financing channels increase the significance of capital markets as mechanisms for mobilizing dispersed financial resources. Evidence from Iran and other developing economies has emphasized the role of capital-market development in financing economic activity and promoting growth (Farmanara et al., 2019). Nevertheless, effective participation in capital markets depends not merely on access to financial resources but also on investors' ability to identify appropriate opportunities, evaluate risk and return, interpret market information, and select instruments consistent with their financial capabilities and objectives.

Investment decision-making is increasingly understood as a multidimensional process influenced by economic, cognitive, behavioral, psychological, social, and institutional determinants. Traditional financial perspectives generally assume that investors make rational choices by evaluating expected returns against associated risks. Behavioral evidence, however, demonstrates that investment decisions are frequently affected by attitudes, prior experiences, emotional responses, subjective norms, behavioral biases, and perceptions of uncertainty. Research on individual investors has shown that anxiety, overconfidence, self-monitoring, and other behavioral characteristics may significantly shape investment decisions (Rahman & Gan, 2020). Similarly, behavioral biases have been found to influence investors' evaluations and choices within the Iranian capital market (Jamali & Bakhtiari, 2022). Consequently, investment empowerment cannot be reduced to the provision of information; rather, it involves the development of investors' analytical, behavioral, and decision-making capabilities within an appropriate institutional environment.

Investment intention represents a central construct linking individual perceptions and attitudes to actual investment behavior. It reflects an individual's conscious willingness and readiness to allocate financial resources to particular assets, projects, or markets. Previous studies have demonstrated that financial attitude, financial behavior, and subjective norms are associated with investment intention (Pouryamehr, 2022). Investor experience may also strengthen the transition from favorable attitudes to investment intentions, although such relationships may vary according to contextual and individual characteristics (Emami et al., 2022). Moreover, past behavior and financial literacy may affect investment intention either directly or indirectly through attitudes and perceived behavioral control (Nurmelia et al., 2022; Raut, 2020). These findings suggest that investment intention develops through an interconnected system rather than through a single determinant.

Financial literacy and financial knowledge have received particular attention as prerequisites for informed investment behavior. Financially knowledgeable individuals are generally better positioned to understand risk-return relationships, diversification, portfolio management, and the characteristics of alternative financial products. Studies have shown that financial knowledge can strengthen investment intention through more favorable financial attitudes (Utami et al., 2025), while financial literacy, risk tolerance, and subjective norms jointly contribute to individuals' willingness to begin investing in stocks (Rahmayanti et al., 2025). Evidence from Iran similarly indicates that financial literacy, investor attitudes, behavioral

control, and ethical and subjective norms are relevant to investment intention (Madani & Nabizadeh, 2024). More recent research has further demonstrated that financial literacy operates alongside prior behavior and subjective norms in shaping investment intentions (Irfan et al., 2025). However, financial literacy alone does not fully explain investors' decisions because personality traits, behavioral biases, and financial self-efficacy may also substantially affect investment intentions (Peng & Ismail, 2025).

The growing complexity of modern financial markets has further expanded the meaning of investor empowerment. Contemporary investors face a broad range of instruments, including equities, debt securities, investment funds, derivatives, digital assets, and technology-based trading platforms. Each instrument differs in complexity, liquidity, risk, required knowledge, and information intensity. Product knowledge and investors' involvement with financial products can therefore influence their intention to invest (Arshad et al., 2020). Moreover, the integrated application of sophisticated financial instruments may be constrained by deficiencies in comparability, information quality, and market infrastructure (Dashtinejad et al., 2023). At the same time, technological innovations have created new opportunities for investment decision support. Algorithmic trading systems can assist in identifying appropriate trading signals (Torabi & Bararnia Firouzjaei, 2024), while machine-learning-based portfolio systems can improve security selection and portfolio construction (Heydarian et al., 2024). Consequently, contemporary investor empowerment requires not only conventional financial literacy but also the capacity to understand and appropriately use technology-enabled investment instruments.

The emergence of cryptocurrencies and other digital assets has added further complexity. Investment intentions may vary across cryptocurrency categories and can be influenced by specialist information, dependence on trading platforms, and demographic characteristics (Luo et al., 2025). Attitudes, subjective norms, and perceived behavioral control have likewise been identified as important determinants of cryptocurrency investment intention (Rezvani et al., 2025). These findings reinforce the importance of regulatory confidence, informational transparency, technological competence, and risk awareness in environments characterized by rapidly evolving investment products. In parallel, demographic and social differences should not be ignored. Investment intentions may vary according to age, income, education, marital status, and other demographic factors (Rozario et al., 2025), while research concerning women investors has highlighted the relevance of financial literacy, risk tolerance, financial planning, and psychological and social influences (Dash & Mishra, 2024).

Despite this expanding literature, previous studies have generally examined isolated determinants of investment intention or specific classes of financial instruments. Relatively limited attention has been given to the simultaneous interaction of causal, contextual, intervening, strategic, structural, and outcome-related factors that collectively shape the empowerment of individual investors, particularly in the Iranian capital market. A comprehensive and context-sensitive framework is therefore required to explain how individual capabilities interact with market structures, regulatory mechanisms, economic conditions, and innovative financial instruments. Accordingly, the present study aimed to develop a grounded-theory model for empowering individual investment through innovative capital market instruments in Iran.

Methods and Materials

The study adopted a qualitative, applied-developmental design using the systematic grounded theory approach. The study population comprised specialists, university academics, and experienced experts in financial management, accounting, investment, and related areas of national financial planning. Participants were selected through theoretical sampling because

of their ability to provide conceptually rich information concerning the phenomenon under investigation. Sampling and data collection continued until theoretical saturation was achieved, resulting in a final sample of 12 participants.

Data were collected through documentary review, observation, and open-ended expert interviews. The interviews were designed to explore the determinants, contextual conditions, intervening factors, strategies, and consequences associated with empowering individuals to invest through innovative capital-market instruments. Interview data were examined continuously in parallel with data collection so that emerging categories could guide subsequent theoretical sampling and questioning.

Analysis was performed using the systematic grounded theory procedures of open, axial, and selective coding with MAXQDA software. During open coding, relevant concepts and initial codes were identified from the interview transcripts. Axial coding was subsequently used to compare, organize, and connect related concepts into categories and subcategories. Selective coding integrated the categories around the central phenomenon and produced the final paradigmatic model. Trustworthiness was strengthened through attention to transferability, dependability, congruence, generalizability, and credibility. The coding and interpretive processes were reviewed repeatedly, selected interpretations were checked with participants, and additional expert consultation was used to enhance confidence in the emerging model.

Findings

The analysis generated 16 main categories and 66 subcategories, which were organized into a paradigmatic model consisting of the central phenomenon, causal conditions, contextual conditions, intervening conditions, strategies, and consequences. The central phenomenon comprised three principal dimensions: fundamental actions, legal actions, and structural actions. These dimensions reflected the need to improve the foundations of investment decision-making, simplify investment processes, strengthen legal mechanisms, facilitate informed investment, and create appropriate structural conditions for selecting investment opportunities.

Causal conditions consisted primarily of environmental characteristics, structural characteristics, and investment-related characteristics. Among these factors, investment profitability emerged as the most prominent causal determinant and was repeatedly emphasized by participants as a major driver of investment intention. Investment diversification, financial constraints, financial capacity and available assets, geographical position, and the structural composition of financial instruments also contributed to investors' assessments and willingness to allocate resources.

Contextual conditions were organized into competitive characteristics, economic characteristics, and capital-market characteristics. Important components included financial flexibility, investment planning, strategic patience, intelligent investment processes, strong information infrastructure, banking interest rates, risk management, interaction between investment and innovative capacities, use of financial instruments, and selection of appropriate investment strategies. These findings indicated that investor empowerment depends substantially on the broader financial and market environment within which decisions are made.

Intervening conditions included regulatory, human, and psychological characteristics. Regulatory dimensions encompassed electronic supervisory systems, financial reporting requirements, supervisory institutions, government support policies, and clearly defined authorities and responsibilities. Human characteristics included investors' analytical ability, expertise, experience, mastery of investment processes, and the availability of capable individuals. Psychological

characteristics included investor commitment, discipline, adherence to investment principles, flexibility, and continuous learning.

The strategies identified in the model were concentrated in two principal categories: investment development and investment management. These strategies included identifying and realizing growth opportunities, awareness of enforcement guarantees, aligning financial resources with investment activities, and managing resources in accordance with investment objectives. The identified strategies represented mechanisms through which causal, contextual, and intervening conditions could be translated into purposeful investment behavior.

The consequences were classified into financial and social outcomes. Strengthening the capital market and increasing liquidity emerged as the most prominent consequence. Other important outcomes included increased returns, reduced investment risk, encouragement of long-term investment, attraction of investment, improved management of national resources, and favorable implications for broader economic conditions, including exchange-rate and inflation management. Overall, the model demonstrated that investment empowerment operates across individual, institutional, market, and macroeconomic levels.

Discussion and Conclusion

The findings demonstrate that empowering individuals to invest through innovative capital-market instruments is a multidimensional process rather than a narrowly educational or financial intervention. The prominence of investment profitability among the causal conditions indicates that investors remain strongly motivated by expected economic gains; however, profitability alone is insufficient to produce sustained investment participation. Investors simultaneously consider financial constraints, diversification possibilities, liquidity, accessibility, risk, and the characteristics of available financial instruments. Therefore, empowerment requires the capacity to evaluate investment opportunities comprehensively rather than merely identifying assets with potentially high returns.

The emergence of fundamental, legal, and structural actions as dimensions of the central phenomenon also indicates that individual capability must be supported by an enabling institutional environment. Investors are more capable of making informed decisions when investment procedures are understandable, legal protections and enforcement mechanisms are clear, reliable information is accessible, and institutional structures reduce unnecessary complexity. Thus, empowerment should be understood as the joint development of investor competence and market capacity.

The intervening role of regulatory, human, and psychological characteristics further highlights the interaction between institutional confidence and individual readiness. Expertise, analytical ability, experience, discipline, commitment, and continuous learning strengthen investors' ability to use sophisticated instruments responsibly, while effective supervision and transparent reporting create an environment in which those capabilities can be exercised with greater confidence. This interaction becomes particularly important as financial markets become increasingly technology intensive and innovative products require higher levels of analytical and digital competence.

The strategies of investment development and investment management represent the operational component of the proposed model. Empowered investors do not merely possess knowledge; they are able to translate knowledge into deliberate actions, identify growth opportunities, align resources with objectives, manage investment positions, and select strategies appropriate to changing market conditions. In this respect, empowerment is better conceptualized as a dynamic

capability that combines knowledge, judgment, behavioral discipline, technological competence, and strategic resource allocation.

Finally, the identified consequences show that investor empowerment can generate effects beyond individual financial performance. Improved liquidity, deeper participation, reduced risk, greater long-term investment, and more effective allocation of resources can contribute to the development and efficiency of the capital market. The proposed model therefore provides an integrated explanation of how personal capabilities, institutional arrangements, market characteristics, and investment strategies interact to shape both individual and systemic outcomes. It may serve as a conceptual basis for designing investor education programs, regulatory reforms, digital decision-support systems, and financial services tailored to different levels of investor expertise. Overall, the study concludes that sustainable empowerment of investors in Iran requires an integrated approach combining financial literacy, analytical competence, psychological readiness, effective supervision, transparent information, appropriate legal structures, technological infrastructure, and access to diversified innovative capital-market instruments.

Authors' Contributions

Authors equally contributed to this article.

Acknowledgments

Authors thank all participants who participate in this study.

Declaration of Interest

The authors report no conflict of interest.

Funding

According to the authors, this article has no financial support.

Ethical Considerations

All procedures performed in this study were under the ethical standards.

ارائه الگویی جهت توانمندسازی سرمایه‌گذاری افراد با ابزارهای نوین بازار سرمایه در ایران بر اساس گراندد تئوری



تاریخچه مقاله

تاریخ دریافت: ۳۰ شهریور ۱۴۰۵

تاریخ بازنگری: ۱۳ مهر ۱۴۰۵

تاریخ پذیرش: ۲۰ مهر ۱۴۰۵

تاریخ چاپ اولیه: ۴ آبان ۱۴۰۵

تاریخ چاپ نهایی: ۱ اسفند ۱۴۰۶

۱. درسای اسدی راوری^۱: دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

۲. منصور گرکز^۲: گروه حسابداری، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران، ایمیل: mansour.garkaz@iau.ac.ir (نویسنده مسئول)

۳. پرویز سعیدی^۳: گروه حسابداری، واحد علی آباد کتول، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد کتول، ایران

۴. علیرضا معطوفی^۴: گروه حسابداری، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

چکیده

هدف این پژوهش، ارائه الگویی جامع برای توانمندسازی سرمایه‌گذاری افراد با بهره‌گیری از ابزارهای نوین بازار سرمایه در ایران و تبیین عوامل علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردی و پیامدهای مرتبط با شکل‌گیری قصد و رفتار سرمایه‌گذاری بود. این پژوهش با رویکرد کیفی و بر مبنای نظریه داده‌بنیاد انجام شد. جامعه پژوهش شامل متخصصان، خبرگان و استادان دانشگاهی صاحب‌نظر در حوزه‌های مدیریت مالی، حسابداری و سرمایه‌گذاری بود که ۱۲ نفر از آنان با استفاده از نمونه‌گیری نظری و تا دستیابی به اشباع نظری انتخاب شدند. داده‌ها از طریق مطالعات کتابخانه‌ای، مشاهده و مصاحبه‌های باز گردآوری و با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شدند. برای افزایش اعتبار یافته‌ها نیز معیارهای انتقال‌پذیری، اتکاپذیری، تطابق، عمومیت و اعتمادپذیری مورد توجه قرار گرفت. تحلیل داده‌ها به شناسایی ۱۶ مقوله اصلی و ۶۶ مقوله فرعی و شکل‌گیری یک مدل پارادایمی منجر شد. پدیده محوری در قالب اقدامات بنیادی، قانونی و ساختاری تبیین شد؛ شرایط علی شامل ویژگی‌های محیطی، ساختاری و سرمایه‌گذاری بود؛ شرایط زمینه‌ای از ویژگی‌های رقابتی، اقتصادی و بازار سرمایه تشکیل شد و شرایط مداخله‌گر نیز ویژگی‌های نظارتی، انسانی و روان‌شناختی را دربر گرفت. سودآوری سرمایه‌گذاری مهم‌ترین عامل علی مؤثر بر قصد سرمایه‌گذاری شناخته شد و تنوع سرمایه‌گذاری، محدودیت مالی، قدرت مالی و دارایی‌ها و موقعیت جغرافیایی نیز در ارزیابی ابزارهای نوین نقش تعیین‌کننده داشتند. راهبردهای توسعه سرمایه‌گذاری و مدیریت سرمایه‌گذاری در نهایت به پیامدهای مالی و اجتماعی منتهی شدند؛ مهم‌ترین پیامد، تقویت بازار سرمایه و افزایش نقدشوندگی بود و افزایش بازدهی، کاهش ریسک و تقویت سرمایه‌گذاری بلندمدت نیز از پیامدهای مهم مدل بودند. توانمندسازی سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه ایران پدیده‌ای چندبعدی است که از تعامل عوامل اقتصادی، ساختاری، رفتاری، نظارتی و روان‌شناختی شکل می‌گیرد؛ بنابراین، توسعه ابزارهای نوین زمانی می‌تواند به افزایش مشارکت سرمایه‌گذاران منجر شود که همراه با ارتقای شفافیت، نقدشوندگی، مدیریت ریسک، ثبات محیط اقتصادی و تقویت توان تصمیم‌گیری آگاهانه سرمایه‌گذاران باشد.

کلیدواژگان: نظریه داده‌بنیاد؛ توانمندسازی سرمایه‌گذاری؛ قصد سرمایه‌گذاری؛ ابزارهای نوین مالی؛ بازار سرمایه؛ مدیریت سرمایه‌گذاری.

شیوه استناددهی: اسدی راوری، درسای، گرکز، منصور، سعیدی، پرویز، و معطوفی، علیرضا. (۱۴۰۶). ارائه الگویی جهت توانمندسازی سرمایه‌گذاری افراد با ابزارهای نوین بازار سرمایه در ایران بر اساس گراندد تئوری. *حسابداری، امور مالی و هوش محاسباتی*، ۵(۶)، ۳۲-۱.



سرمایه‌گذاری یکی از مهم‌ترین سازوکارهای تخصیص منابع در نظام‌های اقتصادی است و نقشی اساسی در انباشت سرمایه، تأمین مالی فعالیت‌های مولد، توسعه بنگاه‌ها و تقویت رشد اقتصادی ایفا می‌کند. در سطح فردی نیز سرمایه‌گذاری ابزاری برای حفظ ارزش دارایی‌ها، ایجاد درآمدهای آتی، مدیریت ریسک‌های مالی و دستیابی به امنیت اقتصادی بلندمدت محسوب می‌شود. بازار سرمایه در این میان، با ایجاد بستری برای انتقال منابع از صاحبان پس‌انداز به متقاضیان سرمایه، امکان تجهیز و تخصیص کاراتر منابع را فراهم می‌کند و می‌تواند از تمرکز سرمایه در فعالیت‌های غیرمولد جلوگیری کند. اهمیت این کارکرد در اقتصادهایی که با محدودیت منابع تأمین مالی، نوسانات اقتصادی و نیاز فزاینده بنگاه‌ها به سرمایه مواجه‌اند، دوچندان است. بررسی جایگاه بازار سرمایه در ایران و برخی کشورهای در حال توسعه نیز نشان داده است که تعمیق این بازار و افزایش ظرفیت آن برای تجهیز منابع مالی می‌تواند با تأمین مالی مؤثرتر فعالیت‌های اقتصادی و رشد اقتصادی ارتباط داشته باشد (Farmanara et al., 2019). از سوی دیگر، سرمایه‌گذاری صرفاً یک تصمیم اقتصادی مبتنی بر محاسبه بازده نیست، بلکه فرایندی چندبعدی است که در آن دانش مالی، تجربه گذشته، نگرش، برداشت از ریسک، اعتماد، ویژگی‌های شخصیتی و شرایط محیطی به‌طور هم‌زمان بر انتخاب‌های افراد اثر می‌گذارند؛ از این‌رو، تحلیل رفتار سرمایه‌گذار به یکی از محورهای اصلی مطالعات مالی معاصر تبدیل شده است (Hidayat et al., 2020; Kumari et al., 2022).

در رویکردهای کلاسیک مالی فرض می‌شود سرمایه‌گذاران با اتکا به اطلاعات موجود و با هدف حداکثرسازی مطلوبیت و بازده تعدیل‌شده بر حسب ریسک تصمیم می‌گیرند، اما شواهد رفتاری نشان می‌دهد تصمیم‌های واقعی سرمایه‌گذاران همواره با منطق کاملاً عقلایی سازگار نیست. هیجان‌ها، سوگیری‌های شناختی، تجربه‌های گذشته، هنجارهای اجتماعی و برداشت ذهنی افراد از فرصت‌ها و تهدیدهای بازار می‌توانند نحوه ارزیابی گزینه‌های سرمایه‌گذاری را تغییر دهند. مطالعه رفتار نسل جوان سرمایه‌گذار نشان داده است که متغیرهایی مانند اضطراب، اعتمادبه‌نفس بیش از حد و خودنظارتی می‌توانند با تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری ارتباط داشته باشند و حتی برخی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و اقتصادی نیز موجب تفاوت در الگوی تصمیم‌گیری شوند (Rahman & Gan, 2020). در همین راستا، بررسی سوگیری‌های رفتاری سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه ایران نیز حاکی از آن است که قضاوت و تصمیم‌گیری مالی می‌تواند تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل رفتاری قرار گیرد و نادیده گرفتن این مؤلفه‌ها به ارائه تصویری ناقص از رفتار سرمایه‌گذار منجر می‌شود (Jamali & Bakhtiari, 2022). بنابراین، هر الگویی که بخواهد توانمندسازی سرمایه‌گذاری افراد را تبیین کند، باید علاوه بر مؤلفه‌های مالی و اقتصادی، ابعاد رفتاری و روان‌شناختی را نیز در نظر گیرد.

یکی از مفاهیم محوری در تبیین رفتار مالی، «قصد سرمایه‌گذاری» است. قصد سرمایه‌گذاری بیانگر آمادگی آگاهانه فرد برای تخصیص منابع مالی به یک دارایی، ابزار یا پروژه مشخص است و معمولاً حلقه واسط میان نگرش‌ها، برداشت‌ها و رفتار واقعی سرمایه‌گذاری تلقی می‌شود. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که نگرش مالی، رفتار مالی و هنجارهای ذهنی می‌توانند به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم بر قصد سرمایه‌گذاری اثر بگذارند (Pouryamehr, 2022). همچنین، تجربه مستقیم سرمایه‌گذار می‌تواند در برخی موقعیت‌ها رابطه میان نگرش و قصد سرمایه‌گذاری را تقویت کند، در حالی که متغیرهایی نظیر نوع ارائه اطلاعات یا ویژگی‌های فردی ممکن است در شرایط مختلف نقش تعدیل‌کننده متفاوتی داشته باشند (Emami et al., 2022). از منظر دیگری، تجربه گذشته، سواد مالی و فرایند تصمیم‌گیری نیز از عوامل مهم شکل‌دهنده قصد سرمایه‌گذاری شناخته شده‌اند، هرچند اثر آنها لزوماً همواره مستقیم نیست و ممکن است از مسیر نگرش یا کنترل رفتاری عمل کند (Nurmelia et al., 2022; Raut, 2020). این یافته‌ها نشان می‌دهد قصد سرمایه‌گذاری حاصل برهم‌کنش چندین سازوکار شناختی، رفتاری و محیطی است و نمی‌توان آن را صرفاً با یک عامل واحد توضیح داد.

سواد و دانش مالی از جمله مؤلفه‌هایی هستند که در بخش قابل‌توجهی از ادبیات سرمایه‌گذاری به‌عنوان پیش‌شرط تصمیم‌گیری آگاهانه مطرح شده‌اند. افراد برخوردار از دانش مالی بیشتر معمولاً توان بالاتری در فهم ریسک، بازده، تنوع‌بخشی و ویژگی‌های ابزارهای مالی دارند و در نتیجه می‌توانند تصمیم‌های منسجم‌تری اتخاذ کنند. پژوهش درباره دانش مالی دانشجویان نشان داده است که افزایش دانش می‌تواند از طریق بهبود نگرش مالی، قصد سرمایه‌گذاری را تقویت کند (Utami et al., 2025). همچنین، نتایج مطالعات جدید نشان می‌دهد سواد مالی در کنار تحمل ریسک و هنجارهای ذهنی می‌تواند نقش مهمی در تمایل افراد به آغاز سرمایه‌گذاری در سهام داشته باشد (Rahmayanti et al., 2025). در بازار سرمایه ایران نیز شواهدی وجود دارد که سواد مالی، نگرش سرمایه‌گذار، کنترل رفتاری و هنجارهای اخلاقی و ذهنی در شکل‌گیری قصد سرمایه‌گذاری

مؤثرند (Madani & Nabizadeh, 2024). افزون بر این، بررسی نقش هم‌زمان سواد مالی، رفتار گذشته و هنجارهای ذهنی نشان داده است که این متغیرها می‌توانند از مسیرهای مستقیم و میانجی بر قصد سرمایه‌گذاری اثرگذار باشند (Irfan et al., 2025). در نتیجه، توانمندسازی سرمایه‌گذاران بدون توجه به ارتقای سواد مالی و ظرفیت تحلیل اطلاعات، با محدودیت جدی روبه‌رو خواهد بود.

بالین‌حال، دانش مالی تنها یکی از اجزای تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری است و در بسیاری از موارد، اثر آن با ویژگی‌های شخصیتی، سوگیری‌های رفتاری و احساس خودکارآمدی مالی درهم‌تنیده است. ارزیابی‌های جدید نشان داده‌اند که ترکیب سواد مالی، صفات شخصیتی، سوگیری‌های رفتاری، ویژگی‌های سرمایه‌گذار و خودکارآمدی مالی می‌تواند چارچوب جامع‌تری برای تبیین قصد سرمایه‌گذاری فراهم کند (Peng & Ismail, 2025). همچنین، در میان متخصصان تازه‌کار، نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری ادراک‌شده از عوامل مهم قصد سرمایه‌گذاری شناخته شده و خودکارآمدی نیز می‌تواند بخشی از سازوکار اثرگذاری این عوامل را توضیح دهد (Raghavendra et al., 2025). بررسی قصد سرمایه‌گذاری دانشجویان نیز نشان داده است که عوامل فردی و محیطی، از جمله سطح دانش، ادراک ریسک، انگیزه مالی و اثرات اجتماعی، باید به‌صورت هم‌زمان در تحلیل رفتار سرمایه‌گذاری در نظر گرفته شوند (Lyngdoh et al., 2025). از این منظر، توانمندسازی سرمایه‌گذار مفهومی فراتر از آموزش صرف است و شامل افزایش توان تحلیل، کنترل رفتاری، اعتماد به تصمیم، درک ریسک و توانایی انتخاب ابزار متناسب با اهداف مالی فرد نیز می‌شود.

در کنار عوامل فردی، ویژگی‌های بازار و کیفیت محیط اطلاعاتی نیز نقشی تعیین‌کننده در شکل‌گیری تمایل به سرمایه‌گذاری دارند. شفافیت مالی، قابلیت دسترسی به اطلاعات معتبر، اعتماد به سازوکارهای بازار و احساس امنیت از جمله عوامل نهادی هستند که می‌توانند رفتار سرمایه‌گذاران را متأثر کنند. شواهد مربوط به شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران نشان داده است که رفاه ذهنی و شفافیت مالی می‌توانند بر تمایل به سرمایه‌گذاری اثر داشته باشند و هرچه دسترسی به اطلاعات روشن‌تر و ادراک سرمایه‌گذار از وضعیت مالی شرکت‌ها مطلوب‌تر باشد، احتمال مشارکت او در بازار افزایش می‌یابد (Jafari et al., 2021). از سوی دیگر، ریسک ادراک‌شده می‌تواند حتی رابطه میان دانش مالی و قصد سرمایه‌گذاری را تغییر دهد؛ به بیان دیگر، برخورداری از دانش مالی لزوماً به سرمایه‌گذاری منجر نمی‌شود، مگر آنکه فرد ریسک‌های بازار را در سطحی قابل‌پذیرش ارزیابی کند (Shehata et al., 2021). همین امر نشان می‌دهد توانمندسازی سرمایه‌گذاران باید به‌گونه‌ای طراحی شود که نه‌تنها اطلاعات و دانش را افزایش دهد، بلکه ادراک ریسک، اعتماد و توان ارزیابی عدم قطعیت را نیز بهبود بخشد.

تحولات فناوری مالی و ظهور ابزارهای نوین بازار سرمایه، ماهیت تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری را پیچیده‌تر کرده است. امروزه سرمایه‌گذاران با طیف گسترده‌ای از گزینه‌ها، از سهام و اوراق بدهی گرفته تا صندوق‌های سرمایه‌گذاری، مشتقات مالی، دارایی‌های دیجیتال و پلتفرم‌های معاملاتی هوشمند روبه‌رو هستند. تنوع این ابزارها فرصت‌های جدیدی برای مدیریت ریسک و افزایش بازده ایجاد کرده، اما هم‌زمان سطح پیچیدگی تحلیل و انتخاب را نیز افزایش داده است. بررسی محدودیت‌های استفاده یکپارچه از ابزارهای مشتقه در بازار سرمایه ایران نشان داده است که مسائل مرتبط با مقایسه‌پذیری، اطلاعات و زیرساخت‌های اجرایی می‌توانند مانع بهره‌گیری کارآمد از این ابزارها شوند (Dashtinejad et al., 2023). در مقابل، توسعه الگوریتم‌های معاملاتی و سیستم‌های تصمیم‌یار می‌تواند با پردازش داده‌های گسترده بازار، به شناسایی سیگنال‌های مناسب‌تر برای خرید، فروش یا نگهداری دارایی کمک کند (Torabi & Bararnia Firouzjaei, 2024). همچنین، استفاده از روش‌های یادگیری ماشین در تشکیل پرتفوی و شناسایی فرصت‌های معاملاتی نشان داده است که ابزارهای فناورانه می‌توانند در برخی شرایط نسبت به روش‌های سنتی عملکرد بهتری ارائه دهند (Heydarian et al., 2024). این تحولات ضرورت بازتعریف مفهوم توانمندسازی سرمایه‌گذار را برجسته می‌سازد؛ زیرا سرمایه‌گذار جدید علاوه بر دانش مالی سنتی، باید قادر به درک و استفاده مؤثر از ابزارهای فناورانه و داده‌محور باشد.

مدیریت پرتفوی نیز یکی دیگر از حوزه‌هایی است که به‌طور مستقیم با توانمندسازی سرمایه‌گذار ارتباط دارد. تصمیم سرمایه‌گذاری کارآمد مستلزم انتخاب ترکیبی از دارایی‌هاست که بتواند میان ریسک، بازده و اهداف فردی تعادل برقرار کند. رویکردهای جدید مدیریت پرتفوی نشان داده‌اند که تصمیم‌گیرندگان می‌توانند علاوه بر شاخص‌های مالی، نگرش‌ها و ترجیحات خود را نیز در فرایند انتخاب ترکیب دارایی‌ها وارد کنند (Uzeta-Obregon et al., 2024). در سطحی گسترده‌تر، مفهوم مدیریت پرتفوی حتی در مدیریت راهبردی نیز به‌عنوان ابزاری برای تلفیق ریسک و ارزش در تصمیم‌های تخصیص منابع مورد توجه قرار گرفته است (Roberts & Edwards, 2023). این موضوع نشان

می‌دهد توانمندسازی سرمایه‌گذار صرفاً به افزایش توانایی ورود به بازار محدود نیست، بلکه شامل توانایی انتخاب، تنوع‌بخشی، پایش و بازتنظیم پرتفوی متناسب با شرایط نیز می‌شود. تنوع گزینه‌های سرمایه‌گذاری نیز به این پیچیدگی می‌افزاید، زیرا هر محصول مالی از نظر ساختار ریسک، ویژگی اطلاعاتی، میزان درگیری سرمایه‌گذار و سطح دانش موردنیاز متفاوت است (Arshad et al., 2020).

ظهور رمزارزها و سایر دارایی‌های دیجیتال نمونه بارزی از گسترش دامنه ابزارهای نوین سرمایه‌گذاری است. قصد سرمایه‌گذاری در این حوزه از الگوی یکنواختی پیروی نمی‌کند و ممکن است بسته به نوع دارایی دیجیتال، منبع اطلاعاتی، اعتماد به پلتفرم و ویژگی‌های فردی متفاوت باشد. بررسی محرک‌های سرمایه‌گذاری در گروه‌های مختلف رمزارز نشان داده است که اتکا به پلتفرم‌های معاملاتی، اطلاعات تخصصی و متغیرهای جمعیت‌شناختی می‌تواند در شکل‌گیری قصد سرمایه‌گذاری نقش داشته باشد (Luo et al., 2025). مطالعات انجام‌شده در زمینه قصد سرمایه‌گذاری در رمزارزها نیز بر نقش نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری ادراک‌شده تأکید کرده‌اند و نشان داده‌اند که قصد رفتاری می‌تواند پیش‌بینی‌کننده رفتار واقعی سرمایه‌گذاری باشد (Rezvani et al., 2025). این یافته‌ها اهمیت سازوکارهای اعتماد، شفافیت، تنظیم‌گری و آموزش سرمایه‌گذار را در مواجهه با ابزارهای نوین آشکار می‌سازد؛ به‌ویژه در شرایطی که ماهیت پرنوسان برخی دارایی‌ها، احتمال خطاهای رفتاری یا تصمیم‌های هیجانی را افزایش می‌دهد.

عوامل جمعیت‌شناختی و اجتماعی نیز باید در تدوین هر الگوی جامع توانمندسازی سرمایه‌گذاری مورد توجه قرار گیرند. مطالعات نشان داده‌اند که سن، درآمد، تحصیلات، جنسیت، وضعیت تأهل و تجربه مالی می‌توانند ترجیحات و سطح مشارکت افراد در بازارهای مالی را تحت تأثیر قرار دهند. بررسی سرمایه‌گذاران بازار سهام بنگلادش نشان داده است که برخی عوامل جمعیت‌شناختی با قصد سرمایه‌گذاری ارتباط دارند و الگوهای سرمایه‌گذاری ممکن است میان گروه‌های مختلف اجتماعی متفاوت باشد (Rozario et al., 2025). مطالعه تصمیمات مالی زنان سرمایه‌گذار نیز نشان داده است که سواد مالی، تحمل ریسک، برنامه‌ریزی مالی و متغیرهای اجتماعی و روان‌شناختی در این حوزه اهمیت دارند (Dash & Mishra, 2024). بنابراین، یک الگوی توانمندسازی مؤثر نمی‌تواند بر فرض همگنی سرمایه‌گذاران استوار باشد، بلکه باید تفاوت‌های فردی، اجتماعی و مالی را در طراحی سیاست‌ها و خدمات سرمایه‌گذاری لحاظ کند.

در مجموع، ادبیات موجود نشان می‌دهد رفتار و قصد سرمایه‌گذاری تحت تأثیر شبکه‌ای پیچیده از عوامل مالی، رفتاری، روان‌شناختی، اجتماعی، اطلاعاتی و نهادی قرار دارد. از یک سو، سواد مالی، نگرش، کنترل رفتاری، خودکارآمدی و تجربه گذشته بر آمادگی فرد برای سرمایه‌گذاری اثرگذارند و از سوی دیگر، شفافیت بازار، میزان ریسک، قابلیت نقدشوندگی، تنوع ابزارها و زیرساخت‌های فناوریانه محیطی را شکل می‌دهند که تصمیم سرمایه‌گذار در آن اتخاذ می‌شود. همچنین، توسعه ابزارهای نوین بازار سرمایه موجب شده است که صرف برخورداری از منابع مالی برای مشارکت کارآمد کافی نباشد و سرمایه‌گذار به مجموعه‌ای از قابلیت‌های تحلیلی، رفتاری و فناوریانه نیاز داشته باشد. مطالعات موجود هر یک بخشی از این سازوکار را بررسی کرده‌اند، اما اغلب بر روابط میان تعداد محدودی از متغیرها متمرکز بوده‌اند و کمتر به تدوین الگویی یکپارچه برای توضیح نحوه تعامل شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر با راهبردها و پیامدهای توانمندسازی سرمایه‌گذاری پرداخته‌اند. این خلأ در بستر بازار سرمایه ایران اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا ترکیب نوسانات اقتصادی، تحولات مقرراتی، توسعه ابزارهای نوین و تفاوت سطح دانش و تجربه سرمایه‌گذاران، محیطی پیچیده برای تصمیم‌گیری مالی ایجاد کرده است. از این رو، استفاده از رویکردی اکتشافی نظیر نظریه داده‌بنیاد می‌تواند امکان استخراج مؤلفه‌ها از تجربه و ادراک خبرگان و شکل‌دهی مدلی بومی و منسجم را فراهم سازد. بنابراین، هدف پژوهش حاضر ارائه الگویی برای توانمندسازی سرمایه‌گذاری افراد با ابزارهای نوین بازار سرمایه در ایران بر اساس رویکرد نظریه داده‌بنیاد است.

روش پژوهش و مواد

این تحقیق به لحاظ هدف کاربردی و توسعه‌ای است و از نظر ماهیت، توصیفی پیمایشی با رویکرد گراند تئوری (Grounded Theory) می‌باشد. در این تحقیق جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی، شامل فیش‌برداری، مشاهده و مصاحبه‌های باز انجام شده است. گراند تئوری روشی کیفی و کاربردی در علوم اجتماعی است که تمرکز بر شناسایی الگوهای کیفی و کلامی و استخراج کدهای مرتبط از دل داده‌هاست. مهم این است که پژوهشگر به‌گونه‌ای در داده‌ها غرق شود که با عمق و غنای محتوای آنها کاملاً آشنا شود. غرق شدن در داده‌ها، مستلزم مطالعه و مرور مکرر داده‌ها به روشی فعال است. پیشنهاد می‌شود حداقل یک‌بار قبل از شروع کدگذاری، کل داده‌ها

مطالعه شود. در این حالت، به هنگام مطالعه متن، برخی از ایده‌ها و الگوها شناخته خواهد شد. این گام، ستون فقرات مراحل بعدی را شکل می‌دهد. در این گام است که ایده‌های خوبی درباره کدگذاری‌ها و الگوها شکل می‌گیرد. در نهایت فرآیند کدگذاری با استفاده از نرم‌افزار Maxqda صورت گرفته است.

جامعه آماری این پژوهش با توجه به قلمرو موضوعی آن ۱۲ متخصصان حوزه برنامه‌ریزی ملی و خبرگان و اساتید دانشگاهی مطلع و صاحب‌نظر در زمینه مدیریت مالی، حسابداری و سرمایه‌گذاری انتخاب می‌شوند.

با طرح سؤالات بنیادین پژوهش، مسیر کلی تحقیق مشخص می‌شود؛ از این رو، گام بعدی تعیین نمونه‌های پژوهش به شمار می‌آید. در این مطالعه، انتخاب نمونه‌ها بر اساس روش نمونه‌گیری نظری صورت گرفته است. در نمونه‌گیری نظری، نمونه‌ها به دلیل توانایی‌شان در روشن نمودن پدیده مورد مطالعه انتخاب می‌شوند. ماهیت این نوع نمونه‌گیری بدین صورت می‌باشد که از ابتدا تعداد دقیقی از شرکت‌کنندگان تعیین کند بلکه در پایان پژوهش تعداد نهایی شرکت‌کنندگان مشخص می‌شود. در نمونه‌گیری نظری کفایت اطلاعات جمع‌آوری شده، منوط به اشباع نظری است. اشباع نظری زمانی حاصل می‌شود که داده‌های جدید دیگر توان افزودن ویژگی‌های تازه به طبقات موجود را نداشته و منجر به شکل‌گیری طبقات جدید و متمایز نشوند. هم‌زمان با فرایند تحلیل داده‌ها، در نمونه‌گیری نظری افراد جدیدی انتخاب می‌شوند تا به تبیین مضامین در حال ظهور کمک کرده و زمینه توسعه بیشتر نظریه در حال شکل‌گیری را فراهم آورند. بر این اساس، داده‌های گردآوری‌شده به صورت مستمر و متناسب با نظریه در حال ظهور مورد بررسی و کنترل قرار می‌گیرند. با توجه به موارد مطرح‌شده و به منظور افزایش غنای پژوهش، محقق تلاش کرده است با افرادی مصاحبه کند که تجربه مستقیم از موضوع پژوهش داشته و از تخصص و سابقه علمی و عملی قابل‌توجهی در این حوزه برخوردارند.

برخلاف پژوهش‌های کمی، تحقیقات کیفی از آزمون‌های استاندارد و مشخصی برای سنجش اعتبار استفاده نمی‌کنند. در پژوهش کیفی، مفهوم اعتبار یا روایی با معنای ضمنی آن در تحقیقات کمی یکسان نیست و از این رو، مقایسه مستقیم روایی میان این دو رویکرد چندان معنادار نخواهد بود. در نظریه داده‌بنیاد، هر دو فرایند گردآوری داده‌ها و تفسیر آن‌ها، همانند یافته‌های پژوهش، نیازمند ارزیابی و اعتبارسنجی هستند. اعتبار درونی به این پرسش می‌پردازد که یافته‌های پژوهش تا چه اندازه با واقعیت‌های موجود انطباق دارند. به بیان دیگر، این مفهوم ناظر بر آن است که آیا آنچه مورد مطالعه و کشف قرار گرفته، همان پدیده‌ای است که در واقعیت وجود دارد و آیا مشاهدات پژوهشگر، بازتاب دقیقی از آنچه تصور می‌شود اندازه‌گیری شده، هستند یا خیر.

اعتبار درونی به این پرسش می‌پردازد که یافته‌های پژوهش تا چه اندازه با واقعیت‌های موجود انطباق دارند. به بیان دیگر، این مفهوم ناظر بر آن است که آیا آنچه مورد مطالعه و کشف قرار گرفته، همان پدیده‌ای است که در واقعیت وجود دارد و آیا مشاهدات پژوهشگر، بازتاب دقیقی از آنچه تصور می‌شود اندازه‌گیری شده، هستند یا خیر. برای تقویت اعتبار درونی در پژوهش‌های کیفی، معیارهایی پیشنهاد شده است (مریام، ۱۹۸۸ و کرسول، ۲۰۰۷):

۱- **انتقال پذیری:** انتقال‌پذیری بیانگر میزان قابلیت به‌کارگیری یافته‌های پژوهش در موقعیت‌های مشابه است. بررسی داده‌ها در چارچوب سؤالات پژوهش، بهره‌گیری از مطالعات نظری مرتبط با پدیده محوری، توجه به کفایت ابعاد موضوعی تحقیق و تحلیل اطلاعات حاصل از مصاحبه‌ها از جمله اقداماتی بوده‌اند که با هدف افزایش انتقال‌پذیری انجام شده است.

۲- **اتکاپذیری:** اتکاپذیری نشان‌دهنده میزان وابستگی یا عدم وابستگی یافته‌ها به زمان و مکان خاص است. در این راستا، بررسی تجربیات متخصصان، اساتید دانشگاهی و صاحب‌نظران حوزه مدیریت مالی، حسابداری و سرمایه‌گذاری در جریان مصاحبه‌ها، به منظور ارتقای اتکاپذیری صورت گرفته است.

۳- **تطابق:** تطابق به میزان همخوانی یافته‌ها با ساختار ذهنی و برداشت‌های مصاحبه‌شوندگان اشاره دارد. به منظور افزایش این مؤلفه، تجربیات افراد با کدهای استخراج‌شده مقایسه شده و سطح اعتمادپذیری و قابلیت تصدیق یافته‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. هرچه میزان همخوانی یافته‌ها با چارچوب ذهنی مصاحبه‌شوندگان بیشتر باشد، سطح تطابق نیز افزایش می‌یابد.

۴- **عمومیت:** عمومیت بیانگر آن است که یافته‌های پژوهش تا چه حد ابعاد مختلف پدیده مورد بررسی را پوشش می‌دهند. در این پژوهش، تحلیل مقایسه‌ای متون مصاحبه‌ها، انجام ۱۲ مصاحبه و گفت‌وگو با متخصصان، اساتید دانشگاهی و صاحب نظران حوزه مدیریت مالی، حسابداری و سرمایه‌گذاری، با هدف افزایش عمومیت انجام شده است.

۵- **اعتمادپذیری:** اعتمادپذیری نشان‌دهنده میزان اطمینان به این است که نتایج پژوهش تا چه حد بازنمایی دقیقی از داده‌های گردآوری شده هستند. هدایت مصاحبه‌ها، نظارت استاد راهنما بر فرایند گردآوری و تحلیل داده‌ها، مرور مصاحبه‌های کدگذاری شده، ارزیابی تفسیرهای صورت گرفته توسط دو تن از مصاحبه‌شوندگان، مصاحبه مجدد با سه نفر از خبرگان و متخصصین حوزه مدیریت مالی، حسابداری و سرمایه‌گذاری پس از تدوین مدل از جمله اقداماتی است که با هدف افزایش اعتمادپذیری صورت گرفته است.

در این پژوهش برای تقویت اعتبار درونی، تمرکز اصلی بر کثرت‌گرایی بوده است، به‌طوری‌که پس از تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها که به روش کدگذاری سه‌گانه صورت پذیرفت، مقوله‌های استخراج‌شده از مصاحبه‌ها و نتایج حاصله را به چهار نفر از صاحب‌نظران با تجربه و متخصص ارائه شد و بر مبنای آن مقبولیت و اعتبارسنجی مدل، مورد ارزیابی قرار گرفت.

مراحل تحلیل کیفی به روش گراند تئوری

الف) گردآوری پروتکل مصاحبه

در این مرحله، یک پروتکل اجرا می‌شود تا موضوعات استخراج‌شده پرسیده شود. در این پروتکل، پژوهش‌گران ابتدا به معرفی خود پرداخته، ضرورت و شالوده مصاحبه را تشریح کرده و یک تعریف کلی در ارتباط با موضوع در اختیار مصاحبه‌شونده قرار می‌دهد. آنگاه، از مصاحبه‌شوندگان پرسیده شد که آیا آن‌ها در ارتباط با موضوع حاضر این پدیده را مشاهده کرده‌اند یا خیر. درواقع، مصاحبه در گام نخست سعی شد با یک پیشینه صحیح آغاز گردد.

ب) گزینش مصاحبه‌شوندگان

در پژوهش حاضر با افراد متعددی در ارتباط با موضوع پژوهش مصاحبه گردید. از میان ۱۲ فرد مصاحبه‌شونده، ۳ نفر را بانوان و ۹ نفر از مشارکت‌کنندگان را مردان تشکیل دادند. مشارکت‌کنندگان افرادی با ۵ سال تا ۲۵ سال سابقه خدمت در جامعه موردنظر بودند.

جدول (۱): مشخصات افراد عضو نمونه در پژوهش

تحصیلات	فراوانی	درصد	درصد معتبر
اساتید دانشگاه حسابداری	۳	۲۵/۰۰	۲۵/۰۰
دکتری و دانشجو	۳	۲۵/۰۰	۲۵/۰۰
مدرس دانشگاه	۲	۱۶/۶۷	۱۶/۶۷
کارشناس بازار سرمایه	۴	۳۳/۳۳	۳۳/۳۳
اساتید دانشگاه حسابداری	۳	۲۵/۰۰	۲۵/۰۰
کل	۱۲	۱۰۰/۰۰	-

ج) انجام فرایند مصاحبه

در ابتدا مصاحبه، اهداف پژوهش برای مصاحبه‌شوندگان به‌طور کامل تشریح شد. آنگاه اهمیت و ضرورت پژوهش توضیح داده‌شده و سپس تعارف مربوط به متغیرهای پژوهش برای آنان بیان گردید. در این راستا مصاحبه‌شوندگان با توجه به موضوع پژوهش تجربیات و مشاهدات خویش را مطرح کردند. اغلب اوقات سؤالات متعددی برای تشریح بهتر مسائل و اهداف پژوهش از آن‌ها پرسیده شده و آنان با جزئیات بیشتر توضیح در ارتباط با آن توضیح می‌دادند. هر مصاحبه بین ۴۵ تا ۶۰ دقیقه به اتمام رسید. در پایان، از سوی پژوهش‌گر از مصاحبه‌شونده در ارتباط با روند و رویه مصاحبه سؤال پرسیده شد.

یافته‌ها

همان‌طور که اشاره شد از بین رویکردهای ارائه‌شده در نظریه داده بنیاد، در این پژوهش از رویکرد سیستماتیک استفاده شده است. در این رویکرد از نظریه داده بنیاد با انجام سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی، داده‌های گردآوری‌شده و مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. با انجام کدگذاری باز، داده‌ها باز شده‌اند تا تمام موارد ممکن و محتمل درون آن مشاهده شوند.

در این بخش کدهای اصلی، فرعی یا مقوله‌های اصلی و فرعی که برای مدل جهت توانمندسازی سرمایه‌گذاری افراد با ابزارهای نوین بازار سرمایه در ایران استخراج‌شده، ارائه‌شده است. جدول زیر این توزیع فراوانی را نشان می‌دهد.

جدول (۲): توزیع فراوانی کدهای اصلی و فرعی

کد اصلی	کد فرعی	زیر مجموعه های کدهای فرعی	فراوانی
کل تعداد کدها			۹۵۹
مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد			۱۲
پیامدها			۳۶
		پیامدهای اجتماعی	۱۲
		مدیریت نرخ ارز و کاهش تورم	۹
		مدیریت منابع کشور	۸
		تقویت بازار سرمایه و افزایش نقد شوندگی	۱۲
		افزایش اشتغال و کاهش بیکاری	۱۱
		جذب سرمایه گذاری و افزایش مشارکت	۹
		تشویق به سرمایه گذاری بلند مدت و افزایش رشد اقتصادی	۹
		پیامدهای مالی	۱۲
		بهینه سازی منابع و دارایی	۹
		افزایش امنیت	۸
		افزایش بازدهی	۱۱
		کاهش ریسک	۹
		کاهش هزینه مالی و دسترسی آسان	۹
		افزایش کارایی سرمایه گذاری	۱۱
راهبردها			۱۲
		مدیریت سرمایه گذاری	۲۴
		شناسایی چالش های سرمایه گذاری	۸
		تخصیص منابع و مدیریت	۱۲
		شناسایی تهدیدات و چالش ها	۷
		بهبود تنوع بخشی	۱۲
		توسعه سرمایه گذاری	۱۲
		افزایش ارزش ها و ضابطه حاکم	۱۰
		تحقق اهداف سرمایه گذاری	۸
		تناسب منابع مالی و فعالیت های سرمایه گذاری	۹
		آگاهی از ضمانت اجرایی	۸
		تحقق فرصت های رشد	۱۰
عوامل زمینه ای			۱۲

حسابداری، امور مالی و هوش محاسباتی

۱۲	ویژگی های بازار سرمایه
۱۲	انتخاب استراتژی مناسب
۸	استفاده از ابزارهای مالی
۱۰	تعامل بین سرمایه گذاری و ظرفیتهای نوین
۱۲	ویژگی های اقتصادی
۱۱	نرخ های ارزی
۱۲	بهران های مالی
۱۱	بهره های بانکی
۹	مدیریت ریسک
۱۲	ویژگی های رقابتی
۹	هوشمندسازی فرایند
۱۰	برنامه ریزی سرمایه گذاری
۱۰	انعطاف پذیری مالی
۱۰	صبر استراتژیک
۹	ایجاد زیر ساخت های اطلاعاتی قوی
۱۲	عوامل مداخله ای
۱۲	ویژگی های روان شناختی
۸	انضباط و پایبندی
۱۰	انعطاف پذیری و یادگیری مداوم
۱۲	تعهد پذیری سرمایه گذار
۱۲	ویژگی های انسانی
۸	ترکیب جنسیتی
۱۰	قدرت تحلیل سرمایه گذار
۱۰	افراد توانمند
۸	تسلط بر فرایند
۱۲	تخصص و تجربه
۱۲	ویژگی های نظارتی
۱۲	سیاست های حمایتی دولت
۸	تقویت سامانه الکترونیکی نظارتی
۸	الزامات گزارشگری مالی
۹	تشکیل نهادهای نظارتی
۱۱	تعیین حدود و اختیارات
۱۲	شرایط پدیده محوری
۱۲	اقدامات ساختاری
۱۱	ظرفیت های سرمایه گذاری
۹	سرمایه گذاری آگاهانه
۱۰	انتخاب پروژه های مناسب سرمایه گذاری
۱۲	اقدامات قانونی
۹	تقویت زیر ساخت های سرمایه گذاری
۱۰	رفع پیچیدگی های سرمایه گذاری
۱۰	تقویت چارچوب های قانونی

اسدی راوری و همکاران

۱۲	اقدامات بنیادی
۹	تعیین خط مشی بلند مدت سرمایه گذاری
۸	شناسایی موانع و فرصت های سرمایه گذاری
۹	اصلاح ساختار سرمایه گذاری
۱۲	میزان سرمایه گذاری
۱۲	شرایط علی
۱۲	ویژگی های سرمایه گذاری
۱۰	حجم سرمایه گذاری
۱۱	تنوع سرمایه گذاری
۱۲	میزان سودآوری سرمایه گذاری
۱۲	ویژگی های ساختاری
۱۱	محدودیت مالی و دسترسی به منابع مالی
۱۱	قدرت مالی و دارایی ها
۹	پیچیدگی فعالیت سرمایه گذاری
۱۲	ویژگی های محیطی
۱۰	مقررات و قوانین
۹	وضعیت سیاسی کشور
۱۱	موقعیت جغرافیایی سرمایه گذاری
۱۰	ترکیب ساختاری ابزارهای مالی

مطابق با یافته‌های جدول فوق، از میان ۱۲ فابل مصاحبه، ۶ کد اصلی با عنوان پیامدها، راهبردها، عوامل زمینه ای، عوامل مداخله ای، شرایط پدیده محوری، شرایط علی استخراج گردید. برای زیر مجموعه آن، کدهای فرعی استخراج گردید که در جدول فوق ارائه شده است. در مجموع ۹۵۹ کد اصلی و فرعی از مصاحبه‌های انجام شده برای مدل پژوهش استخراج گردید که توزیع فراوانی و درصد فراوانی همه آن‌ها در ادامه ارائه شده است.

جدول (۳): درصد پوشش توزیع فراوانی کدهای اصلی و فرعی در کلیه اسناد

کدهای اصلی	کدهای فرعی	تعداد اسناد	فراوانی در اسناد
مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط علی < ویژگی های محیطی	مقررات و قوانین	۱۰	۱/۰۴
مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط علی < ویژگی های ساختاری	محدودیت مالی و دسترسی به منابع مالی	۱۱	۱/۱۵
مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط علی	ویژگی های سرمایه گذاری	۱۲	۱/۲۵
مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط علی < ویژگی های سرمایه گذاری	حجم سرمایه گذاری	۱۰	۱/۰۴
مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط پدیده محوری < اقدامات بنیادی	تعیین خط مشی بلند مدت سرمایه گذاری	۹	۰/۹۴
مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط پدیده محوری < اقدامات قانونی	تقویت زیر ساخت های سرمایه گذاری	۹	۰/۹۴
مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط پدیده محوری	اقدامات ساختاری	۱۲	۱/۲۵
مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط پدیده محوری < اقدامات ساختاری	ظرفیت های سرمایه گذاری	۱۱	۱/۱۵
مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای < ویژگی های نظارتی	سیاست های حمایتی دولت	۱۲	۱/۲۵
مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای < ویژگی های انسانی	ترکیب جنسیتی	۸	۰/۸۳
مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای	ویژگی های روان شناختی	۱۲	۱/۲۵
مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای < ویژگی های روان شناختی	انضباط و پایبندی	۸	۰/۸۳
مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد	عوامل زمینه ای	۱۲	۱/۲۵

حسابداری، امور مالی و هوش محاسباتی

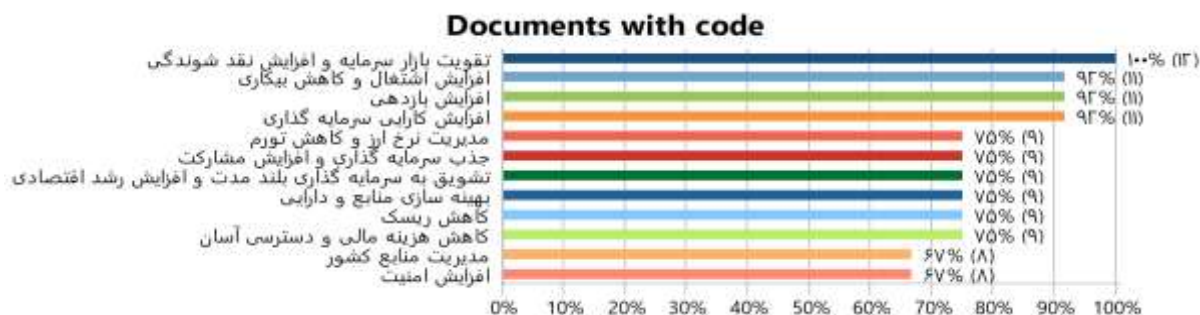
۰/۹۴	۹	هوشمندسازی فرایند	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای < ویژگی های رقابتی
۱/۲۵	۱۲	ویژگی های اقتصادی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای
۱/۱۵	۱۱	نرخ های ارزی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای < ویژگی های اقتصادی
۱/۲۵	۱۲	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد	
۰/۹۴	۹	وضعیت سیاسی کشور	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط علی < ویژگی های محیطی
۱/۲۵	۱۲	ویژگی های ساختاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط علی
۱/۱۵	۱۱	قدرت مالی و دارایی ها	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط علی < ویژگی های ساختاری
۱/۱۵	۱۱	تنوع سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط علی < ویژگی های سرمایه گذاری
۰/۸۳	۸	شناسایی موانع و فرصت های سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط پدیده محوری < اقدامات بنیادی
۱/۲۵	۱۲	اقدامات قانونی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط پدیده محوری
۱/۰۴	۱۰	رفع پیچیدگی های سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط پدیده محوری < اقدامات قانونی
۰/۹۴	۹	سرمایه گذاری آگاهانه	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط پدیده محوری < اقدامات ساختاری
۱/۲۵	۱۲	عوامل مداخله ای	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد
۰/۸۳	۸	تقویت سامانه الکترونیکی نظارتی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای < ویژگی های نظارتی
۱/۲۵	۱۲	ویژگی های انسانی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای
۱/۰۴	۱۰	قدرت تحلیل سرمایه گذار	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای < ویژگی های انسانی
۱/۰۴	۱۰	انعطاف پذیری و یادگیری مداوم	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای < ویژگی های روان شناختی
۱/۲۵	۱۲	ویژگی های رقابتی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای
۱/۰۴	۱۰	برنامه ریزی سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای < ویژگی های رقابتی
۱/۲۵	۱۲	بحران های مالی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای < ویژگی های اقتصادی
۱/۲۵	۱۲	ویژگی های محیطی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط علی
۱/۱۵	۱۱	موقعیت جغرافیایی سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط علی < ویژگی های محیطی
۰/۹۴	۹	پیچیدگی فعالیت سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط علی < ویژگی های ساختاری
۱/۲۵	۱۲	میزان سودآوری سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط علی < ویژگی های سرمایه گذاری
۱/۲۵	۱۲	شرایط پدیده محوری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد
۱/۲۵	۱۲	اقدامات بنیادی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط پدیده محوری
۰/۹۴	۹	اصلاح ساختار سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط پدیده محوری < اقدامات بنیادی
۱/۰۴	۱۰	تقویت چارچوب های قانونی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط پدیده محوری < اقدامات قانونی
۱/۰۴	۱۰	انتخاب پروژه های مناسب سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط پدیده محوری < اقدامات ساختاری
۱/۲۵	۱۲	ویژگی های نظارتی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای
۰/۸۳	۸	الزامات گزارشگری مالی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای < ویژگی های نظارتی
۱/۰۴	۱۰	افراد توانمند	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای < ویژگی های انسانی
۱/۲۵	۱۲	تعهد پذیری سرمایه گذار	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای < ویژگی های روان شناختی
۱/۰۴	۱۰	انعطاف پذیری مالی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای < ویژگی های رقابتی
۱/۱۵	۱۱	بهره های بانکی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای < ویژگی های اقتصادی
۱/۲۵	۱۲	شرایط علی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد
۱/۰۴	۱۰	ترکیب ساختاری ابزارهای مالی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط علی < ویژگی های محیطی
۱/۲۵	۱۲	میزان سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < شرایط پدیده محوری < اقدامات بنیادی
۰/۹۴	۹	تشکیل نهادهای نظارتی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای < ویژگی های نظارتی

۰/۸۳	۸	تسلط بر فرایند	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای < ویژگی های انسانی
۱/۰۴	۱۰	صبر استراتژیک	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای < ویژگی های رقابتی
۰/۹۴	۹	مدیریت ریسک	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای < ویژگی های اقتصادی
۱/۱۵	۱۱	تعیین حدود و اختیارات	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای < ویژگی های نظارتی
۱/۲۵	۱۲	تخصص و تجربه	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل مداخله ای < ویژگی های انسانی
۰/۹۴	۹	ایجاد زیر ساخت های اطلاعاتی قوی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای < ویژگی های رقابتی
۱/۲۵	۱۲	ویژگی های بازار سرمایه	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای
۱/۰۴	۱۰	تعامل بین سرمایه گذاری و ظرفیتهای نوین	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای < ویژگی های بازار سرمایه
۰/۸۳	۸	استفاده از ابزارهای مالی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای < ویژگی های بازار سرمایه
۱/۲۵	۱۲	انتخاب استراتژی مناسب	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < عوامل زمینه ای < ویژگی های بازار سرمایه
۱/۲۵	۱۲	راهبردها	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد
۱/۲۵	۱۲	توسعه سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < راهبردها
۱/۰۴	۱۰	تحقق فرصت های رشد	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < راهبردها < توسعه سرمایه گذاری
۰/۸۳	۸	آگاهی از ضمانت اجرایی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < راهبردها < توسعه سرمایه گذاری
۰/۹۴	۹	تناسب منابع مالی و فعالیت های سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < راهبردها < توسعه سرمایه گذاری
۰/۸۳	۸	تحقق اهداف سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < راهبردها < توسعه سرمایه گذاری
۱/۰۴	۱۰	افزایش ارزش ها و ضابطه حاکم	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < راهبردها < توسعه سرمایه گذاری
۲/۵۰	۲۴	مدیریت سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < راهبردها
۱/۲۵	۱۲	بهبود تنوع بخشی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < راهبردها < مدیریت سرمایه گذاری
۰/۷۳	۷	شناسایی تهدیدات و چالش ها	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < راهبردها < مدیریت سرمایه گذاری
۱/۲۵	۱۲	تخصیص منابع و مدیریت	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < راهبردها < مدیریت سرمایه گذاری
۰/۸۳	۸	شناسایی چالش های سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < راهبردها < مدیریت سرمایه گذاری
۳/۷۵	۳۶	پیامدها	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد
۱/۲۵	۱۲	پیامدهای مالی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < پیامدها
۱/۱۵	۱۱	افزایش کارایی سرمایه گذاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < پیامدها < پیامدهای مالی
۰/۹۴	۹	کاهش هزینه مالی و دسترسی آسان	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < پیامدها < پیامدهای مالی
۰/۹۴	۹	کاهش ریسک	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < پیامدها < پیامدهای مالی
۱/۱۵	۱۱	افزایش بازدهی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < پیامدها < پیامدهای مالی
۰/۸۳	۸	افزایش امنیت	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < پیامدها < پیامدهای مالی
۰/۹۴	۹	بهینه سازی منابع و دارایی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < پیامدها < پیامدهای مالی
۱/۲۵	۱۲	پیامدهای اجتماعی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < پیامدها
۰/۹۴	۹	تشویق به سرمایه گذاری بلند مدت و افزایش رشد اقتصادی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < پیامدها < پیامدهای اجتماعی
۰/۹۴	۹	جذب سرمایه گذاری و افزایش مشارکت	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < پیامدها < پیامدهای اجتماعی
۱/۱۵	۱۱	افزایش اشتغال و کاهش بیکاری	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < پیامدها < پیامدهای اجتماعی
۱/۲۵	۱۲	تقویت بازار سرمایه و افزایش نقد شوندگی	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < پیامدها < پیامدهای اجتماعی
۰/۸۳	۸	مدیریت منابع کشور	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < پیامدها < پیامدهای اجتماعی
۰/۹۴	۹	مدیریت نرخ ارز و کاهش تورم	مدل مفهومی سرمایه گذاری افراد < پیامدها < پیامدهای اجتماعی

آمار توصیفی بر اساس مؤلفه های پژوهش به شرح ذیل است.

جدول (۴): آمار توصیفی درصد فراوانی بر اساس کد پیامدها

فراوانی	درصد	درصد (معتبر)
۱۲	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰
۱۱	۹۱/۶۷	۹۱/۶۷
۱۱	۹۱/۶۷	۹۱/۶۷
۱۱	۹۱/۶۷	۹۱/۶۷
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰
۸	۶۶/۶۷	۶۶/۶۷
۸	۶۶/۶۷	۶۶/۶۷
۱۲	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰
۱۱	۹۱/۶۷	۹۱/۶۷
۱۱	۹۱/۶۷	۹۱/۶۷
۱۱	۹۱/۶۷	۹۱/۶۷
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰
۸	۶۶/۶۷	۶۶/۶۷
۱۲	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰
۰	۰/۰۰	-
۱۲	۱۰۰/۰۰	-

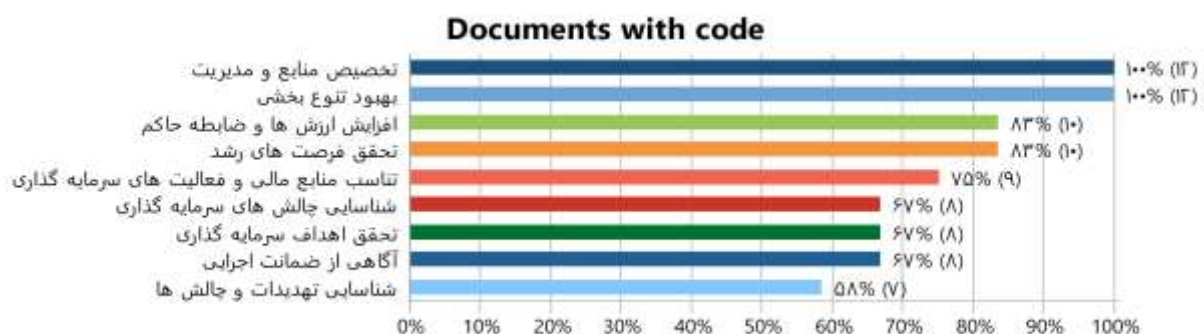


نمودار (۱): نمودار میله‌ای کدهای استخراج شده مرتبط با کد پیامدها

همان‌طور که از جداول فوق قابل مشاهده است، بین مولفه‌های فرعی، بیشترین امتیاز به تقویت بازار سرمایه و افزایش نقد شوندگی با امتیاز ۱۰۰ تعلق گرفته است.

جدول (۵): آمار توصیفی درصد فراوانی بر اساس کد راهبردها

فراوانی	درصد	درصد (معتبر)	
۱۲	۱۰۰/۰۰	۱۰۰.۰۰	تخصیص منابع و مدیریت
۱۲	۱۰۰/۰۰	۱۰۰.۰۰	بهبود تنوع بخشی
۱۰	۸۳/۳۳	۸۳.۳۳	افزایش ارزش ها و ضابطه حاکم
۱۰	۸۳/۳۳	۸۳.۳۳	تحقق فرصت های رشد
۹	۷۵/۰۰	۷۵.۰۰	تناسب منابع مالی و فعالیت های سرمایه گذاری
۸	۶۶/۶۷	۶۶.۶۷	شناسایی چالش های سرمایه گذاری
۸	۶۶/۶۷	۶۶.۶۷	تحقق اهداف سرمایه گذاری
۸	۶۶/۶۷	۶۶.۶۷	آگاهی از ضمانت اجرایی
۷	۵۸/۳۳	۵۸.۳۳	شناسایی تهدیدات و چالش ها
۱۲	۱۰۰/۰۰	۱۰۰.۰۰	مصاحبه هایی که با این کد کدگذاری شده اند
۰	۰/۰۰	-	مصاحبه هایی که با این کد کدگذاری نشده اند
۱۲	۱۰۰/۰۰	-	کل مصاحبه های انجام شده



نمودار (۲): نمودار میله ای کدهای استخراج شده مرتبط با کد راهبردها

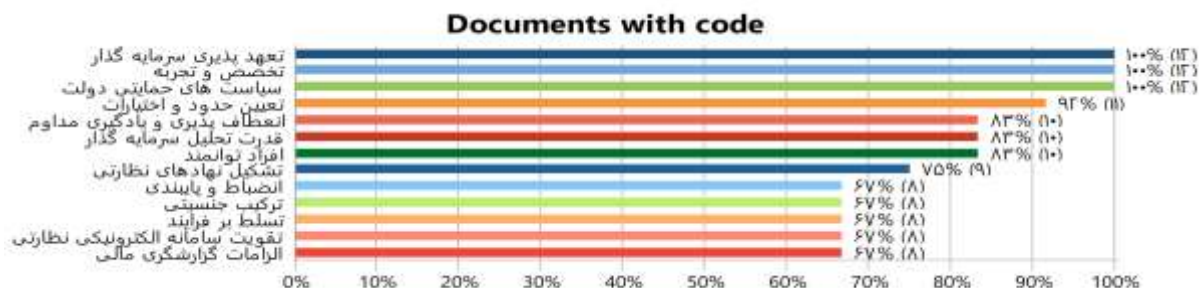
همان طور که از جداول فوق قابل مشاهده است، بین مولفه های فرعی، بیشترین امتیاز به تخصیص منابع و مدیریت و بهبود تنوع بخشی با امتیاز ۱۰۰ تعلق گرفته است.

جدول (۶): آمار توصیفی درصد فراوانی بر اساس شرایط مداخله ای

فراوانی	درصد	درصد (معتبر)	
۱۲	۱۰۰/۰۰	۱۰۰.۰۰	تعهد پذیری سرمایه گذار
۱۲	۱۰۰/۰۰	۱۰۰.۰۰	تخصص و تجربه
۱۲	۱۰۰/۰۰	۱۰۰.۰۰	سیاست های حمایتی دولت
۱۱	۹۱/۶۷	۹۱.۶۷	تعیین حدود و اختیارات
۱۰	۸۳/۳۳	۸۳.۳۳	انعطاف پذیری و یادگیری مداوم
۱۰	۸۳/۳۳	۸۳.۳۳	قدرت تحلیل سرمایه گذار
۱۰	۸۳/۳۳	۸۳.۳۳	افراد توانمند
۹	۷۵/۰۰	۷۵.۰۰	تشکیل نهادهای نظارتی
۸	۶۶/۶۷	۶۶.۶۷	انضباط و پایبندی
۸	۶۶/۶۷	۶۶.۶۷	ترکیب جنسیتی
۸	۶۶/۶۷	۶۶.۶۷	تسلط بر فرایند
۸	۶۶/۶۷	۶۶.۶۷	تقویت سامانه الکترونیکی نظارتی
۸	۶۶/۶۷	۶۶.۶۷	الزامات گزارشگری مالی
۱۲	۱۰۰/۰۰	۱۰۰.۰۰	مصاحبه هایی که با این کد کدگذاری شده اند

حسابداری، امور مالی و هوش محاسباتی

مصاحبه‌هایی که با این کد کدگذاری نشده‌اند	۰	۰/۰۰	-
کل مصاحبه‌های انجام‌شده	۱۲	۱۰۰/۰۰	-

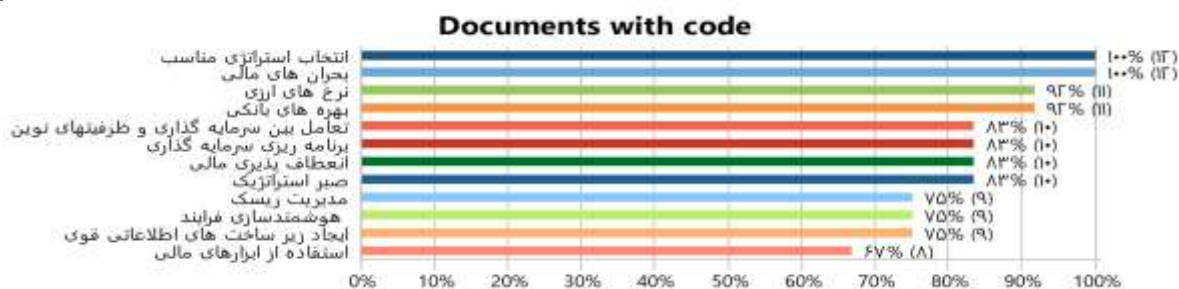


نمودار (۳): نمودار میله‌ای کدهای استخراج‌شده مرتبط با کد شرایط مداخله‌ای

همان طور که از جداول فوق قابل مشاهده است، تعهد پذیری سرمایه گذار، تخصص و تجربه و سیاست های حمایتی دولت با امتیاز ۱۰۰ تعلق گرفته است.

جدول (۷): آمار توصیفی درصد فراوانی بر اساس شرایط زمینه‌ای

فراوانی	درصد	درصد (معتبر)
انتخاب استراتژی مناسب	۱۲	۱۰۰/۰۰
بحران های مالی	۱۲	۱۰۰/۰۰
نرخ های ارزی	۱۱	۹۱/۶۷
بهره های بانکی	۱۱	۹۱/۶۷
تعامل بین سرمایه گذاری و ظرفیتهای نوین	۱۰	۸۳/۳۳
برنامه ریزی سرمایه گذاری	۱۰	۸۳/۳۳
انعطاف پذیری مالی	۱۰	۸۳/۳۳
صبر استراتژیک	۱۰	۸۳/۳۳
مدیریت ریسک	۹	۷۵/۰۰
هوشمندسازی فرایند	۹	۷۵/۰۰
ایجاد زیر ساخت های اطلاعاتی قوی	۹	۷۵/۰۰
استفاده از ابزارهای مالی	۸	۶۶/۶۷
مصاحبه‌هایی که با این کد کدگذاری شده‌اند	۱۲	۱۰۰/۰۰
مصاحبه‌هایی که با این کد کدگذاری نشده‌اند	۰	۰/۰۰
کل مصاحبه‌های انجام‌شده	۱۲	۱۰۰/۰۰

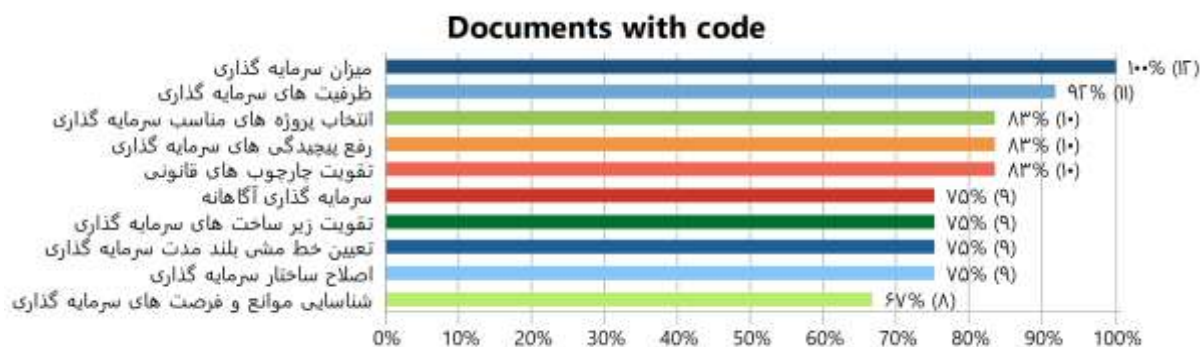


نمودار (۴): نمودار میله‌ای کدهای استخراج‌شده مرتبط با کد شرایط زمینه‌ای

همان طور که از جداول فوق قابل مشاهده است، انتخاب استراتژی مناسب، بحران های مالی امتیاز ۱۰۰ تعلق گرفته است.

جدول (۸): آمار توصیفی درصد فراوانی براساس کد پدیده محوری

فراوانی	درصد	درصد (معتبر)	
۱۲	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	میزان سرمایه گذاری
۱۱	۹۱/۶۷	۹۱/۶۷	ظرفیت های سرمایه گذاری
۱۰	۸۳/۳۳	۸۳/۳۳	انتخاب پروژه های مناسب سرمایه گذاری
۱۰	۸۳/۳۳	۸۳/۳۳	رفع پیچیدگی های سرمایه گذاری
۱۰	۸۳/۳۳	۸۳/۳۳	تقویت چارچوب های قانونی
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰	سرمایه گذاری آگاهانه
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰	تقویت زیر ساخت های سرمایه گذاری
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰	تعیین خط مشی بلند مدت سرمایه گذاری
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰	اصلاح ساختار سرمایه گذاری
۸	۶۶/۶۷	۶۶/۶۷	شناسایی موانع و فرصت های سرمایه گذاری
۱۲	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	مصاحبه‌هایی که با این کد گذاری شده‌اند
۰	۰/۰۰	-	مصاحبه‌هایی که با این کد گذاری نشده‌اند
۱۲	۱۰۰/۰۰	-	کل مصاحبه‌های انجام شده

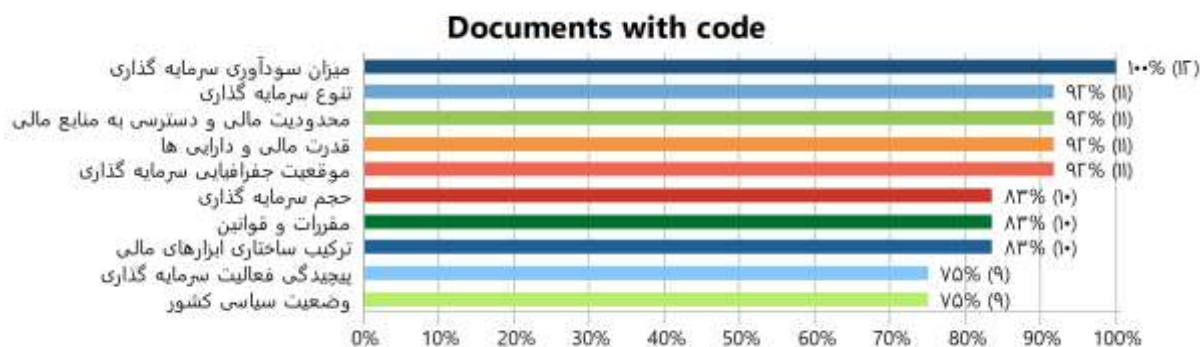


نمودار (۵): نمودار میله‌ای کدهای استخراج شده مرتبط با کد پدیده محوری

همان طور که از جداول فوق قابل مشاهده است، میزان سرمایه گذاری با امتیاز ۱۰۰ تعلق گرفته است.

جدول (۹): آمار توصیفی درصد فراوانی بر اساس کد شرایط علی

فراوانی	درصد	درصد (معتبر)	
۱۲	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	میزان سودآوری سرمایه گذاری
۱۱	۹۱/۶۷	۹۱/۶۷	تنوع سرمایه گذاری
۱۱	۹۱/۶۷	۹۱/۶۷	محدودیت مالی و دسترسی به منابع مالی
۱۱	۹۱/۶۷	۹۱/۶۷	قدرت مالی و دارایی ها
۱۱	۹۱/۶۷	۹۱/۶۷	موقعیت جغرافیایی سرمایه گذاری
۱۰	۸۳/۳۳	۸۳/۳۳	حجم سرمایه گذاری
۱۰	۸۳/۳۳	۸۳/۳۳	مقررات و قوانین
۱۰	۸۳/۳۳	۸۳/۳۳	ترکیب ساختاری ابزارهای مالی
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰	پیچیدگی فعالیت سرمایه گذاری
۹	۷۵/۰۰	۷۵/۰۰	وضعیت سیاسی کشور
۱۲	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	مصاحبه‌هایی که با این کد گذاری شده‌اند
۰	۰/۰۰	-	مصاحبه‌هایی که با این کد گذاری نشده‌اند

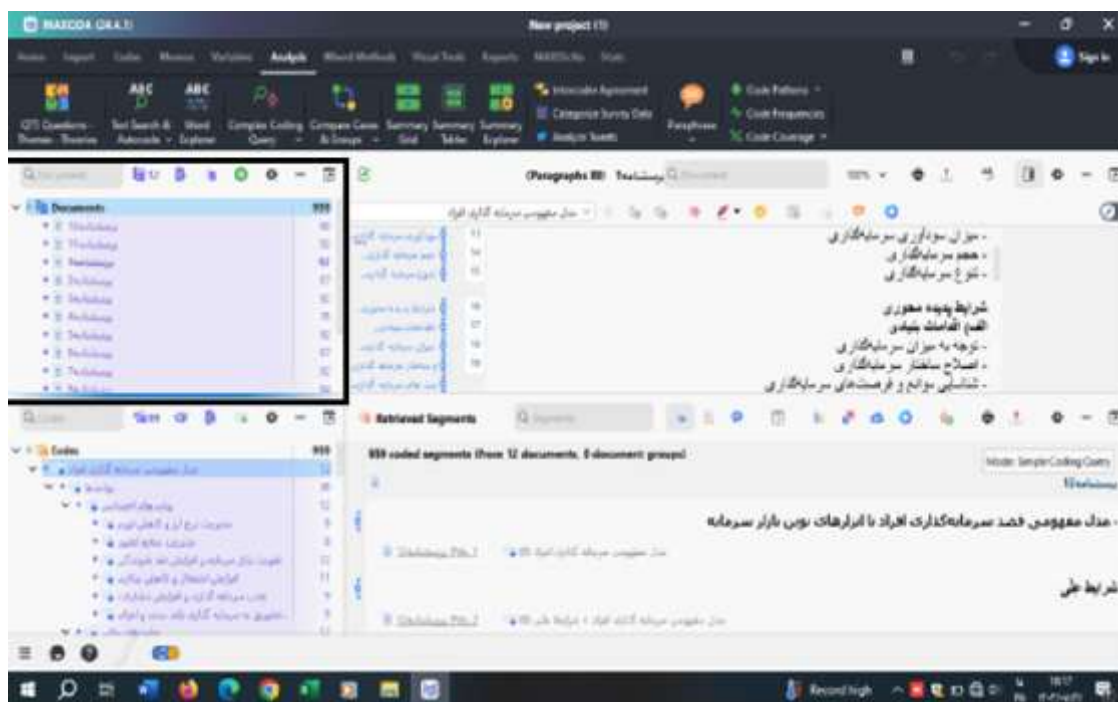


نمودار (۶): نمودار میله‌ای کدهای استخراج‌شده مرتبط با کد شرایط علی

همان‌طور که از جداول فوق قابل مشاهده است، میزان سودآوری سرمایه گذاری با امتیاز ۱۰۰ تعلق گرفته است.

یکی از ویژگی‌های نرم‌افزار مکس کیودا، داده بنیاد محور بودن این نرم‌افزار است. فایل مصاحبه ابتدا جمع شده و وارد نرم‌افزار می‌شوند. کدها در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی استخراج‌شده و در نهایت به یک‌شکل مفهومی خاصی تبدیل می‌گردند. کل این فرایند معروف به روش گرند تئوری است چراکه ما از تحلیل جزءبه‌جزء داده‌ها به اطلاعات کلی و نظام‌یافته می‌رسد.

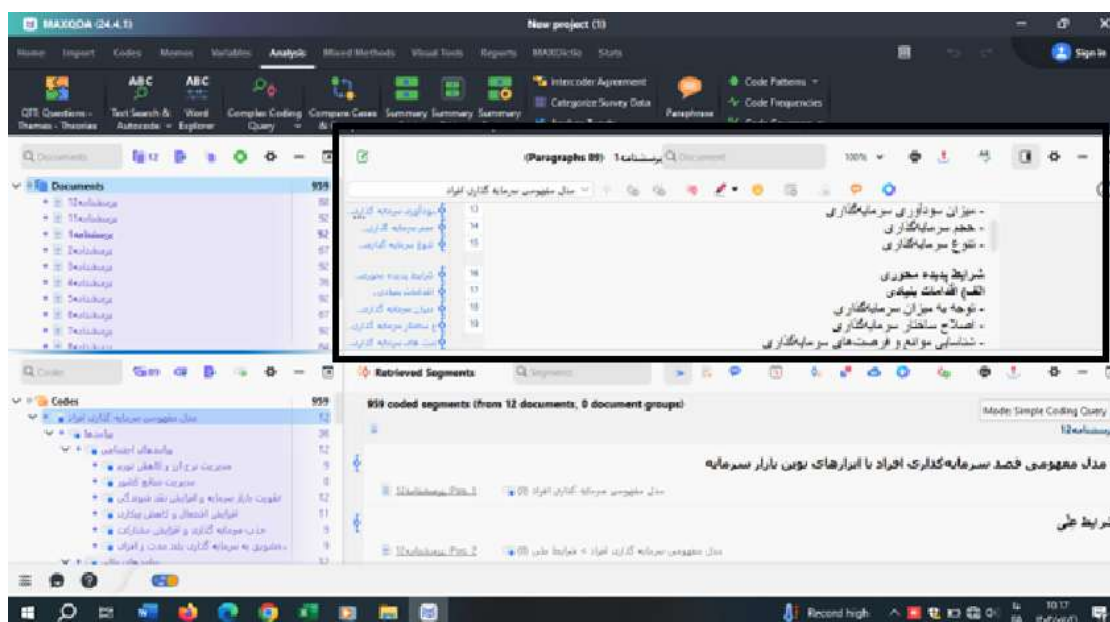
۱. در شکل زیر کدگذاری باز (Open coding) که شامل ۱۸ فایل مصاحبه است نمایش داده‌شده است.



شکل (۷): کدگذاری باز (Open coding)

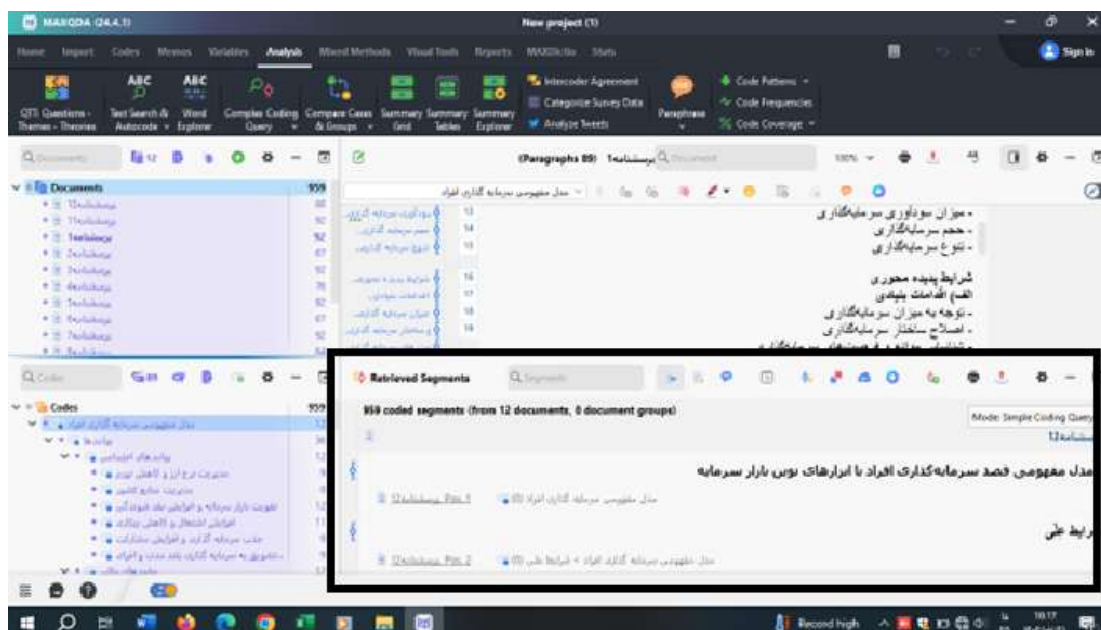
مطابق با یافته‌های تصویر فوق که کدگذاری باز (Open coding) را نشان می‌دهد، ۱۲ فایل مصاحبه تجزیه و تحلیل شده و از این تعداد، مقدار ۹۵۹ مورد به عنوان تعداد فراوانی کل حاصل شد. در تصویر فوق، متناظر با هریک از فایل‌های مصاحبه مقدار عددی گزارش شده است که نشان‌دهنده تعداد مؤلفه‌های استخراج‌شده از آن است. بیشترین مؤلفه‌های استخراج‌شده مربوط به فراوانی ۹۲ کد و کمترین آن مربوط به فراوانی ۶۴ است.

۲. مرحله بعدی، پس از کدگذاری باز (Open coding)، کدگذاری محوری (Axial coding) است. شکل زیر کدگذاری محوری را در یکی از فایل‌های مصاحبه نشان می‌دهد.



شکل (۲): کدگذاری محوری (Axial coding)

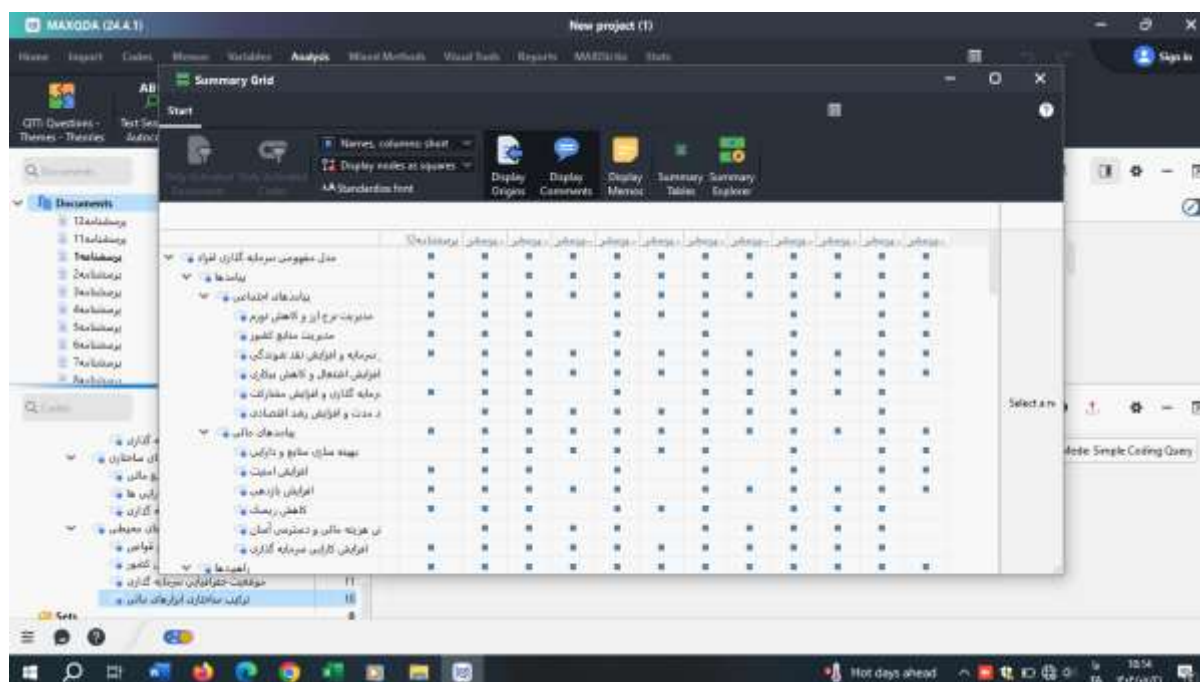
۳. مرحله بعدی در کدگذاری با نرم‌افزار مکس کیودا به روش تحلیل محتوای، کدگذاری انتخابی (Selective coding) است.



شکل (۳): کدگذاری انتخابی (Selective coding)

در شکل فوق کدگذاری انتخابی پژوهش حاضر را در فضای نرم‌افزار مکس کیودا نشان می‌دهد. مطابق با این شکل، ۹۵۹ بخش با این کدها کدگذاری در قالب ۱۲ فایل مصاحبه استخراج شد.

در پژوهش کیفی منظور از اعتبار، مفاهیمی همچون دفاع پذیری، باورپذیری، تصدیق پذیری و حتی بازتاب پذیری نتایج پژوهش صورت گرفته است. یکی از شاخص‌های پایایی پژوهش کیفی، ارزیابی دو یا چند سند از حیث ارجاع به شاخصی خاص است. نرم‌افزار Maxqda از چنین قابلیت‌هایی برخوردار است.



شکل (۴): میزان توافق میان شاخص‌های مختلف در میان اسناد مختلف در نرم‌افزار Maxqda

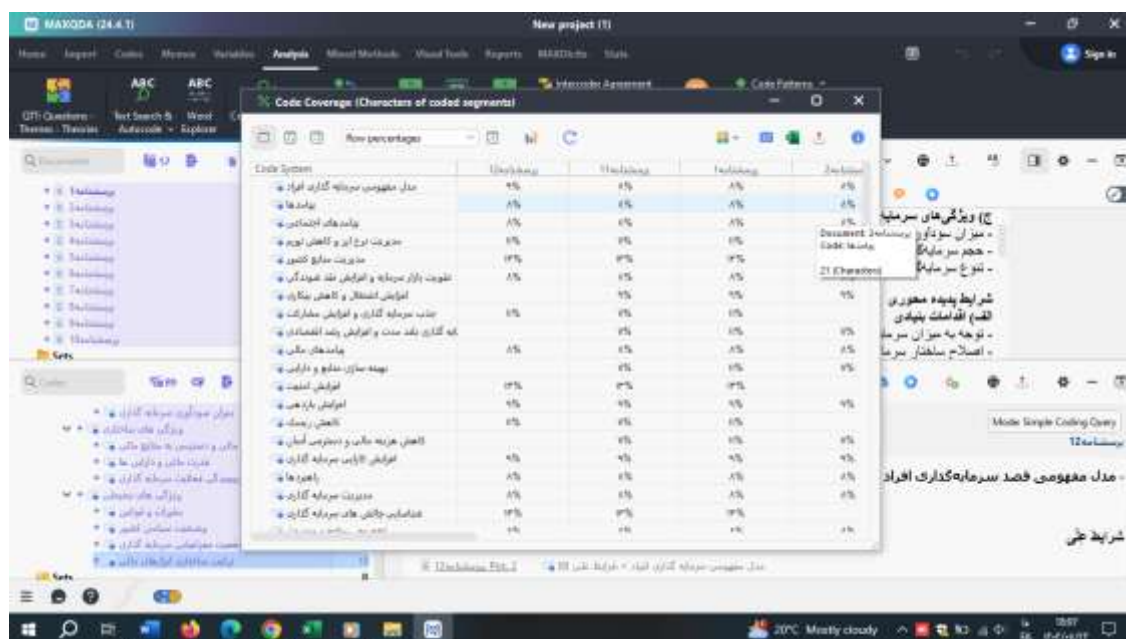
شکل (۴)، رابطه اسناد و همچنین ماهیت صفر و یکی کدها را مشخص می‌کند و از این حیث امکان استفاده از شاخص کاپا وجود دارد. برای ارزیابی پایایی مرحله فرا ترکیب سندی انتخابی در اختیار یکی از خبرگان قرار گرفته شد پس از ارزیابی ضریب کاپا (۰/۸۵۶) بیش از مقدار قابل قبول به دست آمد. این مقدار به معنای پایایی پژوهش است. در جدول (۱۰) به ارزیابی ضریب کاپا حاصل از نرم‌افزار SPSS پرداخته شده است.

جدول (۱۰): آزمون توافق کدگذاری میان پژوهش‌گر و یکی از خبرگان (مشتري) بر روی یکی از متون

مقدار ضریب کاپا	انحراف معیار برآوردی ^a	برآورد T ^b	برآورد معناداری (Sig)
۰/۸۵۶	۰/۱۸۳	۵/۹۵۶	۰/۰۰۰

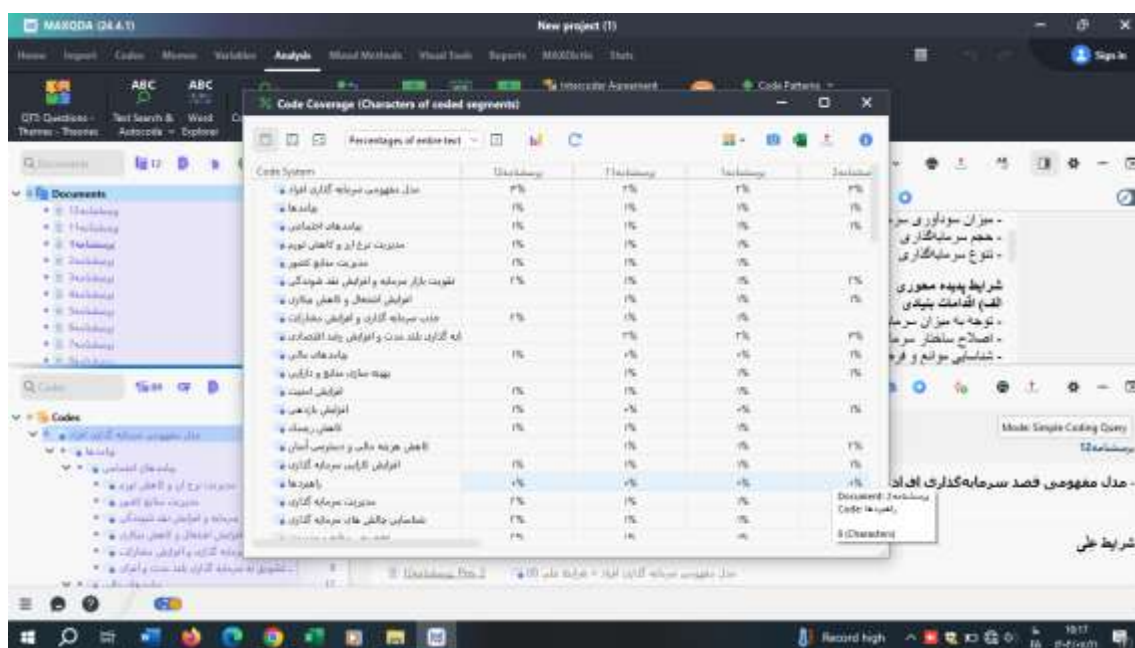
همچنین ضریب معناداری کمتر از ۰/۰۵، گویای وجود رابطه کدگذاری میان دو سند بررسی شده است.

در این مرحله از پژوهش، یافته‌های حاصل از مراحل قبل ارائه می‌شوند. از روش آنتروپی شانون، میزان پشتیبانی پژوهش‌های گذشته از یافته‌های این پژوهش به صورت آماری نشان داده می‌شود.



شکل (۵): شکل توزیع فراوانی کدها بر اساس درصد حاصل از مجموع هر سطر

در شکل بالا فراوانی کدهای استخراج شده بر اساس بخش‌های کدگذاری شده از ۱۲ فایل مصاحبه را نشان می‌دهد.



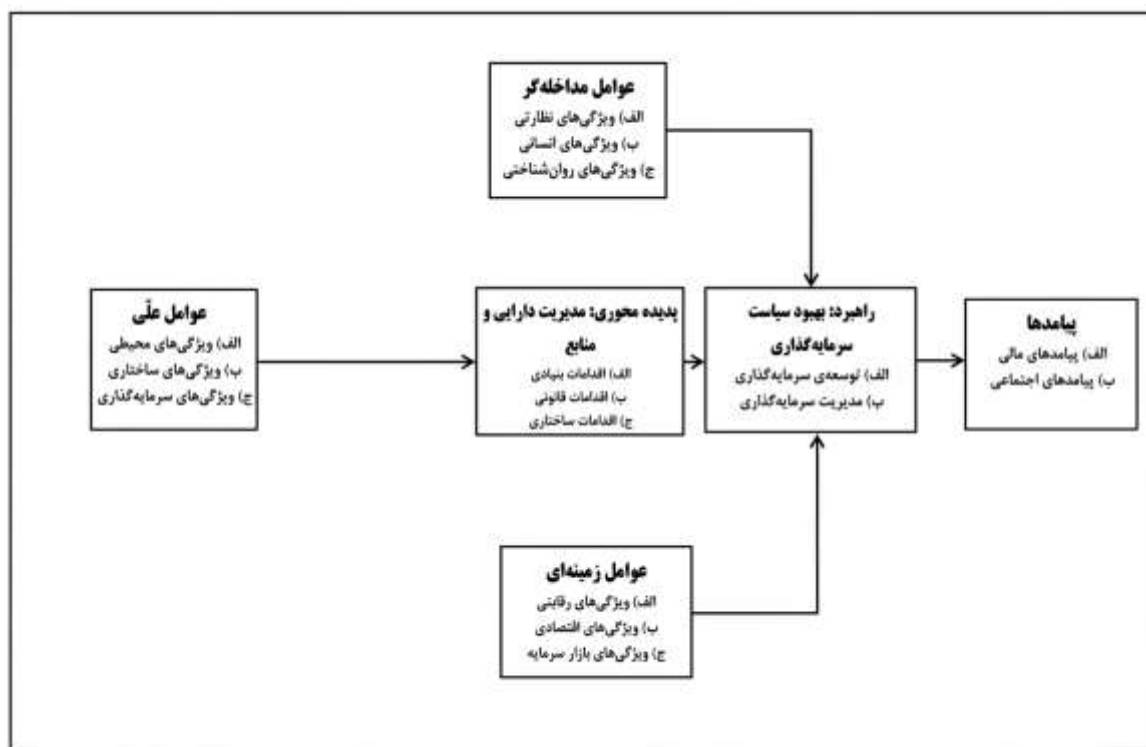
شکل (۶). نمایش گرافیکی توزیع فراوانی پوشش دهی کدهای استخراج شده بر اساس بخش‌های کدگذاری شده

مطابق با یافته‌های شکل فوق، مشاهده می‌شود که توزیع فراوانی کدهای استخراج‌شده در بین ۱۲ فایل مصاحبه دارای سطح پایایی و تناسب بسیار بالایی است و پراکندگی اعداد ۱ بین مصاحبه‌شوندگان از تناسب خوبی برخوردار است که حاکی از معنی‌داری ضریب کاپا می‌باشد. به عبارت دیگر، کدهای استخراج‌شده به‌عنوان مؤلفه‌ها از سوی همه مصاحبه‌شوندگان اشاره‌شده و به مهم بودن مؤلفه‌های استخراج‌شده اشاره دارد.



شکل (۷): ابر کلمات (Word Cloud)

در نهایت، کدهای استخراج شده فوق را می توان به صورت نمودار زیر ارائه کرد.



نمودار (۷): مدل مفهومی نهایی پژوهش

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف ارائه الگویی برای توانمندسازی سرمایه‌گذاری افراد با ابزارهای نوین بازار سرمایه در ایران و با استفاده از رویکرد نظریه داده‌بنیاد انجام شد. تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه با خبرگان به شناسایی ۱۶ مقوله اصلی و ۶۶ مقوله فرعی منجر شد که در قالب یک مدل پارادایمی شامل پدیده محوری، شرایط علی، عوامل زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها سازمان یافتند. در این مدل، پدیده محوری شامل اقدامات بنیادی، قانونی و ساختاری بود؛ شرایط علی در قالب ویژگی‌های محیطی، ساختاری و سرمایه‌گذاری تبیین شد؛ عوامل زمینه‌ای شامل ویژگی‌های رقابتی، اقتصادی و بازار سرمایه بودند؛ شرایط مداخله‌گر ویژگی‌های نظارتی، انسانی و روان‌شناختی را دربر گرفتند؛ راهبردها در دو محور توسعه سرمایه‌گذاری و مدیریت سرمایه‌گذاری قرار گرفتند و پیامدها نیز در دو سطح مالی و اجتماعی ظهور یافتند. این ساختار نشان می‌دهد که توانمندسازی سرمایه‌گذار فرایندی تک‌عاملی نیست، بلکه محصول تعامل میان قابلیت‌های فردی سرمایه‌گذار، ویژگی‌های ابزارهای مالی، زیرساخت‌های بازار، شرایط اقتصادی و سازوکارهای نهادی است. چنین برداشتی با ادبیات مالی رفتاری و مطالعات مربوط به قصد سرمایه‌گذاری همخوانی دارد که نشان می‌دهند تصمیم سرمایه‌گذاری تحت تأثیر همزمان عوامل شناختی، مالی، روان‌شناختی، اجتماعی و محیطی قرار دارد (Irfan et al., 2025; Kumari et al., 2022; Peng & Ismail, 2025).

یکی از مهم‌ترین یافته‌های پژوهش، برجسته شدن «میزان سودآوری سرمایه‌گذاری» در میان شرایط علی بود؛ به‌گونه‌ای که این مؤلفه در تمامی مصاحبه‌ها مورد تأکید قرار گرفت و به‌عنوان یکی از مهم‌ترین محرک‌های شکل‌گیری قصد سرمایه‌گذاری شناخته شد. این یافته از این منظر تبعیت می‌کند که سرمایه‌گذار در وهله نخست، فرصت سرمایه‌گذاری را از منظر بازده مورد انتظار ارزیابی می‌کند و زمانی منابع مالی خود را به یک ابزار اختصاص می‌دهد که رابطه قابل‌قبولی میان بازده مورد انتظار و ریسک ادراک‌شده مشاهده کند. این نتیجه با یافته‌های مطالعاتی که نقش ارزیابی سودآوری، نگرش مثبت مالی و ادراک فرصت را در تقویت قصد سرمایه‌گذاری نشان داده‌اند همسو است. در پژوهش رحمانی و همکاران، تحمل ریسک و سود مالی در کنار هنجارهای ذهنی از عوامل مؤثر بر آغاز سرمایه‌گذاری در سهام شناخته شدند (Rahmayanti et al., 2025). همچنین، شهادت و همکاران نشان دادند که اثر دانش مالی بر قصد سرمایه‌گذاری تحت تأثیر ریسک ادراک‌شده قرار می‌گیرد و بنابراین سرمایه‌گذار بازده را مستقل از ریسک ارزیابی نمی‌کند (Shehata et al., 2021). این نتیجه همچنین با یافته‌های اوتامی و همکاران هم‌راستا است که نشان دادند دانش مالی از طریق شکل‌دهی نگرش مالی می‌تواند قصد سرمایه‌گذاری را تقویت کند (Utami et al., 2025). بنابراین، در الگوی حاضر سودآوری را می‌توان نه صرفاً یک نتیجه مالی، بلکه یک محرک شناختی-رفتاری برای ورود و تداوم حضور در بازار دانست.

یافته دیگر پژوهش نشان داد تنوع سرمایه‌گذاری، محدودیت مالی، قدرت مالی و دارایی‌ها و موقعیت جغرافیایی از مؤلفه‌های مهم شرایط علی هستند. اهمیت این عوامل بیانگر آن است که سرمایه‌گذار علاوه بر سودآوری، به میزان دسترسی خود به منابع، امکان توزیع ریسک و تناسب ابزار با شرایط شخصی و محیطی توجه می‌کند. نقش تنوع سرمایه‌گذاری را می‌توان با منطق مدیریت پرتفوی توضیح داد؛ یعنی سرمایه‌گذار برای کاهش تمرکز ریسک، منابع خود را میان دارایی‌های مختلف تخصیص می‌دهد. مطالعات مرتبط با انتخاب پرتفوی نیز نشان داده‌اند که ترکیب دارایی‌ها باید بر مبنای ترجیحات، نگرش‌ها و ساختار ریسک مورد انتظار سرمایه‌گذار تنظیم شود (Uzeta-Obregon et al., 2024). همچنین، رابرتز و ادواردز بر اهمیت مدیریت پرتفوی به‌عنوان ابزاری برای تلفیق ریسک و ارزش در تصمیم‌های تخصیص منابع تأکید کرده‌اند (Roberts & Edwards, 2023). از سوی دیگر، آرشد و همکاران نشان دادند که میزان شناخت و درگیری فرد با محصول مالی می‌تواند بر قصد سرمایه‌گذاری اثر بگذارد (Arshad et al., 2020). بنابراین، توانمندسازی سرمایه‌گذار باید به او امکان دهد میان منابع مالی در دسترس، سطح تحمل ریسک و تنوع ابزارهای موجود نوعی تناسب راهبردی برقرار کند.

در بخش پدیده محوری، اقدامات بنیادی، قانونی و ساختاری شناسایی شدند. وجود این سه بعد نشان می‌دهد که توانمندسازی سرمایه‌گذاری تنها با آموزش فردی حاصل نمی‌شود، بلکه نیازمند اصلاحات نهادی، کاهش پیچیدگی‌های سرمایه‌گذاری، تسهیل فرایند انتخاب پروژه‌های مناسب و فراهم کردن شرایط تصمیم‌گیری آگاهانه است. اهمیت اقدامات قانونی را می‌توان از منظر کاهش عدم‌اطمینان و افزایش اعتماد به بازار تبیین کرد. هنگامی که سرمایه‌گذار حقوق، حدود اختیارات، سازوکارهای اجرای تعهدات و شیوه‌های حمایت قانونی را شفاف بداند، احتمال مشارکت آگاهانه او افزایش می‌یابد. در بازار ایران نیز شفافیت مالی و کیفیت اطلاعات با تمایل به سرمایه‌گذاری ارتباط داشته‌اند (Jafari et al., 2021). از سوی دیگر، بررسی محدودیت‌های استفاده یکپارچه از ابزارهای مشتقه در بازار سرمایه ایران نشان داده است که کمبود مقایسه‌پذیری و مشکلات اطلاعاتی و

ساختاری می‌تواند استفاده مؤثر از ابزارهای پیشرفته را محدود کند (Dashtinejad et al., 2023). بنابراین، کاهش پیچیدگی، شفاف‌سازی چارچوب‌های قانونی و توسعه ساختارهای اجرایی را می‌توان از ارکان اصلی توانمندسازی سرمایه‌گذار دانست.

در سطح عوامل مداخله‌گر، ویژگی‌های نظارتی، انسانی و روان‌شناختی اهمیت ویژه‌ای داشتند. در بخش نظارتی، مؤلفه‌هایی همچون تقویت سامانه‌های الکترونیکی نظارتی، الزامات گزارشگری مالی، تشکیل نهادهای نظارتی، سیاست‌های حمایتی دولت و تعیین حدود و اختیارات برجسته شدند. این یافته نشان می‌دهد که توانمندسازی سرمایه‌گذار در فضایی شکل می‌گیرد که در آن کیفیت نظارت و شفافیت نهادی بتواند ریسک ادراک‌شده را کاهش دهد. این نتیجه با یافته‌های جعفری و همکاران درباره نقش شفافیت مالی در افزایش تمایل به سرمایه‌گذاری همسو است (Jafari et al., 2021). همچنین، یافته حاضر با مطالعاتی همخوانی دارد که بر اهمیت کنترل ریسک و کیفیت اطلاعات در تصمیم‌گیری مالی تأکید کرده‌اند (Jamali & Bakhtiari, 2022; Shehata et al., 2021). از این منظر، نظارت تنها یک سازوکار کنترلی نیست، بلکه بخشی از زیرساخت روان‌شناختی اعتماد در بازار است؛ زیرا سرمایه‌گذار زمانی ابزار جدید را می‌پذیرد که اطمینان داشته باشد اطلاعات قابل اتکا، قواعد مشخص و امکان پیگیری و نظارت بر عملکرد بازار وجود دارد.

در بعد انسانی، تخصص و تجربه، قدرت تحلیل، وجود افراد توانمند و تسلط بر فرایند سرمایه‌گذاری از مهم‌ترین مؤلفه‌ها بودند. این یافته با ادبیات مربوط به سواد مالی، تجربه و خودکارآمدی مالی هم‌راستاست. روت نشان داد که رفتار گذشته و سواد مالی می‌تواند از مسیر نگرش بر فرایند تصمیم‌گیری سرمایه‌گذار اثر بگذارد (Raut, 2020). نورملیا و همکاران نیز نشان دادند که سواد مالی بر نگرش فردی و کنترل رفتاری اثر دارد و این متغیرها در شکل‌گیری قصد سرمایه‌گذاری نقش دارند (Nurmelia et al., 2022). همچنین، پژوهش راغاوندرا و همکاران بر نقش نگرش، هنجارهای ذهنی، کنترل رفتاری ادراک‌شده و خودکارآمدی در قصد سرمایه‌گذاری تأکید کرده است (Raghavendra et al., 2025). در ایران نیز مدنی و نبی‌زاده نشان دادند که سواد مالی در تعامل با نگرش و کنترل رفتاری می‌تواند بر قصد سرمایه‌گذاری اثرگذار باشد (Madani & Nabizadeh, 2024). بنابراین، تأکید مدل حاضر بر تخصص، تجربه و قدرت تحلیل را می‌توان به این صورت تبیین کرد که توانمندشدن زمانی رخ می‌دهد که سرمایه‌گذار نه فقط به اطلاعات دسترسی داشته باشد، بلکه قادر باشد اطلاعات را تفسیر، مقایسه و در تصمیم عملی به کار گیرد.

ویژگی‌های روان‌شناختی نیز در مدل حاضر بخشی از شرایط مداخله‌گر بودند و مؤلفه‌هایی نظیر تعهدپذیری سرمایه‌گذار، انضباط و پایداری، انعطاف‌پذیری و یادگیری مداوم در این بخش قرار گرفتند. این یافته با رویکرد مالی رفتاری سازگار است، زیرا رفتار سرمایه‌گذار صرفاً محصول دانش فنی نیست، بلکه به کنترل هیجان، نظم رفتاری، ثبات تصمیم‌گیری و آمادگی برای یادگیری نیز وابسته است. مطالعه رحمان و گان نشان داده است که متغیرهایی مانند اضطراب، اعتمادبه‌نفس بیش‌ازحد و خودنظارتی با کیفیت تصمیمات سرمایه‌گذاری ارتباط دارند (Rahman & Gan, 2020). کوماری و همکاران نیز بر نقش سوگیری‌ها و ویژگی‌های روان‌شناختی در رفتار سرمایه‌گذاران تأکید کرده‌اند (Kumari et al., 2022). پنگ و اسماعیل نیز نشان دادند که صفات شخصیتی، سوگیری‌های رفتاری و خودکارآمدی مالی در کنار سواد مالی در تبیین قصد سرمایه‌گذاری اهمیت دارند (Peng & Ismail, 2025). بر این اساس، در الگوی حاضر یادگیری مداوم و انضباط را می‌توان مکانیسم‌هایی دانست که از تصمیم‌های هیجانی جلوگیری کرده و پایداری رفتار سرمایه‌گذاری را افزایش می‌دهند.

در سطح عوامل زمینه‌ای، ویژگی‌های رقابتی، اقتصادی و بازار سرمایه شناسایی شدند. مؤلفه‌هایی مانند انعطاف‌پذیری مالی، برنامه‌ریزی سرمایه‌گذاری، صبر استراتژیک، هوشمندسازی فرایند و ایجاد زیرساخت‌های اطلاعاتی قوی نشان می‌دهد که ظرفیت رقابتی سرمایه‌گذار و بازار باید به‌صورت هم‌زمان تقویت شود. در بعد اقتصادی نیز بهره‌های بانکی و مدیریت ریسک از عوامل برجسته بودند. این یافته‌ها با این دیدگاه همسو هستند که قصد سرمایه‌گذاری در خلأ شکل نمی‌گیرد، بلکه به شرایط اقتصادی و جذابیت نسبی گزینه‌های جایگزین وابسته است. مطالعات انجام‌شده درباره بازار سرمایه ایران نیز نقش متغیرهای محیطی و رفتاری را در تصمیم‌های سرمایه‌گذاری تأیید کرده‌اند (Farmanara et al., 2022; Jamali & Bakhtiari, 2019). همچنین، پژوهش روزاریو و همکاران نشان داده است که عوامل جمعیت‌شناختی و اقتصادی می‌توانند الگوی قصد سرمایه‌گذاری را میان گروه‌های مختلف تغییر دهند (Rozario et al., 2025). یافته‌های داش و میسرا نیز نشان می‌دهد تصمیمات مالی و قصد سرمایه‌گذاری تحت تأثیر ترکیبی

از عوامل مالی، اجتماعی و روان‌شناختی قرار دارد (Dash & Mishra, 2024). بنابراین، زمینه اقتصادی در مدل حاضر به‌منزله بستری است که می‌تواند اثر سایر مؤلفه‌ها را تقویت یا تضعیف کند.

در بعد ویژگی‌های بازار سرمایه، تعامل میان سرمایه‌گذاری و ظرفیت‌های نوین، استفاده از ابزارهای مالی و انتخاب استراتژی مناسب اهمیت یافت. این یافته از یک تحول اساسی در رفتار سرمایه‌گذار حکایت دارد: توانمندی در بازار امروز مستلزم آشنایی با طیف وسیعی از ابزارها و فناوری‌های تصمیم‌گیری است. یافته‌های تورابی و برارنیا فیروزجایی نشان داده است که الگوریتم‌های معاملاتی می‌توانند در شناسایی نقاط مناسب خرید و فروش و بهبود تصمیم‌گیری سرمایه‌گذار نقش داشته باشند (Torabi & Bararnia, 2024). همچنین، حیدریان و همکاران نشان دادند که سیستم‌های معاملاتی مبتنی بر یادگیری ماشین می‌توانند در تشکیل پرتفوی و انتخاب سهام مناسب کارایی داشته باشند (Heydarian et al., 2024). در حوزه دارایی‌های دیجیتال نیز مشخص شده است که قصد سرمایه‌گذاری به عواملی مانند نوع دارایی، اطلاعات تخصصی و اتکا به پلتفرم معاملاتی وابسته است (Luo et al., 2025). مطالعه رضوانی و همکاران نیز بر نقش نگرش، هنجار ذهنی و کنترل رفتاری ادراک‌شده در قصد سرمایه‌گذاری در رمزارزها تأکید کرده است (Rezvani et al., 2025). بنابراین، تعامل با ظرفیت‌های نوین بدون توسعه سواد دیجیتال و قدرت ارزیابی فناوری نمی‌تواند به توانمندسازی واقعی منجر شود. راهبردهای شناسایی‌شده در مدل در دو محور توسعه سرمایه‌گذاری و مدیریت سرمایه‌گذاری قرار گرفتند و از جمله مؤلفه‌های آنها تحقق فرصت‌های رشد، آگاهی از ضمانت اجرایی و تناسب منابع مالی با فعالیت‌های سرمایه‌گذاری بود. این یافته نشان می‌دهد که توانمندسازی باید از سطح شناخت فراتر رود و به انتخاب و اجرای راهبرد مناسب منتهی شود. سرمایه‌گذار توانمند کسی است که بتواند فرصت‌های رشد را شناسایی کند، منابع را متناسب با ویژگی‌های فعالیت تخصیص دهد و از سازوکارهای حقوقی و اجرایی مرتبط آگاه باشد. این نتیجه با مطالعاتی که بر نقش نگرش مالی، رفتار مالی و کنترل رفتاری در تبدیل قصد به عمل تأکید کرده‌اند همسو است (Emami et al., 2022; Pouryamehr, 2022). همچنین، یافته‌های لینگدو و همکاران نشان می‌دهد تصمیم سرمایه‌گذاری در میان گروه‌های جوان و دانشجویی نیز حاصل ترکیبی از انگیزه، دانش و عوامل محیطی است (Lyngdoh et al., 2025). از این‌رو، راهبردهای مدل حاضر را می‌توان حلقه واسط میان ظرفیت‌های فردی و نهادی از یک سو و پیامدهای سرمایه‌گذاری از سوی دیگر دانست.

در نهایت، مهم‌ترین پیامد شناسایی‌شده «تقویت بازار سرمایه و افزایش نقدشوندگی» بود و پیامدهایی مانند افزایش بازدهی، کاهش ریسک و تشویق به سرمایه‌گذاری بلندمدت نیز برجسته شدند. این یافته نشان می‌دهد که توانمندسازی سرمایه‌گذار تنها یک هدف فردی نیست، بلکه می‌تواند آثار سیستمی برای بازار و اقتصاد داشته باشد. هرچه سرمایه‌گذاران آگاه‌تر، منضبط‌تر و مجهزتر به ابزارهای تصمیم‌گیری باشند، مشارکت آنان می‌تواند به افزایش عمق بازار و بهبود نقدشوندگی منجر شود. همچنین، مدیریت نرخ ارز، کاهش تورم، مدیریت منابع کشور و جذب سرمایه‌گذاری به‌عنوان پیامدهای مستقیم یا غیرمستقیم مدل نشان می‌دهد که رابطه توانمندسازی سرمایه‌گذار با ثبات اقتصاد کلان دوطرفه است. این برداشت با نتایج فرمان‌آرا و همکاران درباره نقش بازار سرمایه در تأمین مالی و رشد اقتصادی همخوانی دارد (Farmanara et al., 2019). همچنین، مطالعات مرتبط با مدیریت پرتفوی و انتخاب ابزارهای سرمایه‌گذاری نشان داده‌اند که بهبود کیفیت تخصیص منابع می‌تواند سطح ریسک را کاهش داده و کارایی سرمایه‌گذاری را افزایش دهد (Roberts, 2024; Uzeta-Obregon et al., 2024; Edwards, 2023). در مجموع، مدل حاضر توانمندسازی سرمایه‌گذاری را فرایندی چندسطحی معرفی می‌کند که از ظرفیت‌های فردی آغاز می‌شود، در ساختارهای قانونی، اقتصادی و نظارتی شکل می‌گیرد و در نهایت می‌تواند به پیامدهایی در سطح سرمایه‌گذار، بازار و اقتصاد منجر شود.

این پژوهش با چند محدودیت همراه بود. نخست آنکه ماهیت کیفی و مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد سبب می‌شود یافته‌ها بیش از آنکه دارای قابلیت تعمیم آماری باشند، ناظر بر تبیین عمیق تجربه و دیدگاه خبرگان باشند. دوم، مشارکت‌کنندگان پژوهش به گروهی از متخصصان، استادان و صاحب‌نظران حوزه‌های مدیریت مالی، حسابداری و سرمایه‌گذاری محدود بودند و دیدگاه سرمایه‌گذاران خرد، مدیران کارگزاری‌ها، نهادهای تنظیم‌گر و توسعه‌دهندگان فناوری‌های مالی به‌طور مستقل بررسی نشد. سوم، داده‌ها مبتنی بر مصاحبه و ادراک مشارکت‌کنندگان بودند و ممکن است تحت تأثیر تجربه حرفه‌ای، ترجیحات فردی یا شرایط زمانی انجام مصاحبه قرار گرفته باشند. چهارم، ساختار اقتصادی و مقرراتی بازار سرمایه ایران دارای نوسان است و برخی مؤلفه‌های مدل ممکن است با تغییر شرایط کلان اقتصادی، مقررات، فناوری و رفتار سرمایه‌گذاران دچار تغییر شوند. در نهایت، اگرچه اشباع نظری حاصل شد، اما مدل پیشنهادی در این مرحله به‌صورت کمی در یک نمونه بزرگ از سرمایه‌گذاران آزمون نشده است.

پیشنهاد می‌شود در مطالعات آینده مدل استخراج‌شده با استفاده از رویکرد کمی و ابزارهایی مانند مدل‌سازی معادلات ساختاری اعتبارسنجی شود تا شدت و جهت روابط میان شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها مشخص شود. همچنین، می‌توان پژوهش را به‌صورت آمیخته طراحی کرد و پس از استخراج مؤلفه‌های کیفی، مقیاسی استاندارد برای سنجش توانمندسازی سرمایه‌گذاری تدوین و روایی و پایایی آن را در گروه‌های مختلف سرمایه‌گذاران بررسی کرد. انجام مطالعات مقایسه‌ای میان سرمایه‌گذاران خرد و نهادی، گروه‌های سنی مختلف، افراد با سطوح متفاوت تجربه مالی و سرمایه‌گذاران فعال در بازارهای سنتی و دیجیتال نیز می‌تواند به شناخت بهتر ناهمگنی رفتار سرمایه‌گذاری کمک کند. بررسی نقش متغیرهای جدیدی مانند سواد هوش مصنوعی، اعتماد به الگوریتم‌های معاملاتی، سواد رمزارزی، ادراک امنیت سایبری و کیفیت تجربه کاربری پلتفرم‌های مالی نیز پیشنهاد می‌شود. افزون بر این، اجرای مطالعات طولی می‌تواند نشان دهد که توانمندسازی سرمایه‌گذاران در گذر زمان چگونه تغییر می‌کند و آیا به بهبود پایدار رفتار سرمایه‌گذاری، کاهش تصمیم‌های هیجانی و افزایش ماندگاری در بازار منجر می‌شود یا خیر.

بر اساس یافته‌های پژوهش، پیشنهاد می‌شود سازمان بورس و نهادهای مالی برنامه‌های توانمندسازی سرمایه‌گذاران را از آموزش عمومی فراتر برده و به سمت آموزش‌های سطح‌بندی‌شده در زمینه تحلیل مالی، مدیریت ریسک، تشکیل پرتفوی، شناخت ابزارهای نوین و استفاده ایمن از پلتفرم‌های معاملاتی هدایت کنند. توسعه سامانه‌های شفاف اطلاع‌رسانی، استانداردسازی گزارشگری، تقویت نظارت الکترونیکی و ساده‌سازی اطلاعات مربوط به ریسک و بازده ابزارهای مختلف می‌تواند کیفیت تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران را افزایش دهد. کارگزاری‌ها و شرکت‌های مدیریت دارایی نیز می‌توانند پروفایل ریسک و سطح دانش مالی مشتریان را ارزیابی و ابزارها و راهبردهای متناسب با ظرفیت مالی و اهداف آنان پیشنهاد کنند. همچنین، طراحی داشبوردهای تصمیم‌یار، ابزارهای مقایسه سرمایه‌گذاری و سامانه‌های هشدار ریسک می‌تواند قدرت تحلیل سرمایه‌گذار را تقویت کند. در سطح سیاست‌گذاری نیز کاهش بی‌ثباتی مقرراتی، افزایش قابلیت پیش‌بینی محیط اقتصادی، حمایت از نوآوری‌های مالی و توسعه زیرساخت‌های نظارتی برای ابزارهای جدید ضروری است. در نهایت، توانمندسازی واقعی زمانی حاصل خواهد شد که آموزش، شفافیت، فناوری، نظارت و حمایت قانونی به‌صورت یکپارچه در خدمت تصمیم‌گیری آگاهانه و بلندمدت سرمایه‌گذاران قرار گیرند.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تشکر و قدردانی

از تمامی کسانی که در طی مراحل این پژوهش به ما یاری رساندند تشکر و قدردانی می‌گردد.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

حمایت مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

موازین اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

References

- Arshad, I., Khan, M. A., Anjum, S., & Wajidi, F. A. (2020). Role of product knowledge and product involvement in determining investment intentions of individual investors in Pakistan. *International Journal of Management (IJM)*, 11(11), 454-467. <https://doi.org/10.34218/IJM.11.11.2020.044>
- Dash, P., & Mishra, S. K. (2024). Investment intentions and financial decisions of women investors: A bibliometric analysis for future research. *Global Business & Finance Review*, 29(6), 114-128.
- Dashtinejad, M., Imani Barandagh, M., Rostami, V., & Mohammadi, A. (2023). Evaluating the limitations of the integrated use of derivative financial instruments in Iran's capital market. *Development and Capital*, 8(2), 131-150.
- Emami, A., Sheibani, F., & Khastar, H. (2022). The effect of investor attitude on investment intention in entrepreneurial projects: The moderating roles of language type, experience, and gender. *Journal of Entrepreneurship Development*, 15(1), 21-40.
- Farmanara, V., Komijani, A., Farzin, A., & Ghaffari, F. (2019). The role of the capital market in financing and economic growth: A case study of Iran and selected developing countries. *Financial Economics*, 13(47), 19-38.
- Heydarian, A., Moradimehr, M., & Farhadian, A. (2024). Developing portfolio trading systems using machine learning methods. *Financial Engineering and Securities Management*, 15(60), 88-106.
- Hidayat, L., Muktiadji, N., & Supriadi, Y. (2020). *The knowledge and students' interest to investing in investment gallery* Proceedings of the 2nd International Seminar on Business, Economics, Social Science and Technology (ISBEST 2019), <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.200522.029> <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.200522.029>
- Irfan, Sari, M., & Jufrizen. (2025). Exploring the roles of financial literacy, past behavior, and subjective norms in shaping investment intention: A mediation analysis. *Investment Management & Financial Innovations*, 22(4), 30-42. <https://www.proquest.com/openview/28b3ede9c9be23716090fbc309f311b4/1?pq-origsite=gscholar&cbl=4368392>
- Jafari, S., Garkaz, M., Saeidi, P., & Matoufi, A. (2021). Examining the effects of subjective well-being and financial transparency on willingness to invest in companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Journal of Accounting Knowledge*, 12(3), 169-189. https://jak.uk.ac.ir/article_2906_1f069486f3ca11bdad8ae4bcbcaca642.pdf
- Jamali, H., & Bakhtiari, M. (2022). Evaluating behavioral biases affecting investors' decision-making using the fuzzy analytic hierarchy process. *Studies of Ethics and Behavior in Accounting and Auditing*, 1(3), 85-114.
- Kumari, A., Goyal, R., & Kumar, S. (2022). Review on behavioral factors and individual investors psychology towards investment decision making. *The Electrochemical Society*, 107(1). <https://doi.org/10.1149/10701.8009ecst>
- Luo, J., Zhang, S., & Zhang, C. (2025). Drivers of investment intentions across diverse cryptocurrency categories. *Finance Research Letters*, 77. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2025.107024>
- Lyngdoh, S. W., Das, S., & Das, T. (2025). Investment intentions and influential factors among university students. *International Research Journal of Multidisciplinary Scope*, 6(2), 1205-1218.
- Madani, M., & Nabizadeh, A. (2024). Examining the effect of financial literacy on stock market investment intention considering investors' attitudes and behavioral controls and emphasizing ethical and subjective norms. *Financial Management Strategy*, 12(45), 113-132.
- Nurmeliä, N., Fadilla, F. N., Wahyuni Ar, N., Leon, F. M., & Trisakti, U. (2022). Past behavior, financial literacy, and investment decision-making processes of individual investors. *Simak*, 20(01), 55-79.
- Peng, C. S., & Ismail, S. (2025). Assessment of investment intention based on financial literacy, personality traits, behavioral biases, investor traits and financial self-efficacy. In *Advances in Economics, Business and Management Research* (Vol. 317, pp. 294-308). https://doi.org/10.2991/978-94-6463-666-6_18
- Pouryamehr, S. (2022). *The effects of financial attitude, financial behavior, and subjective norms on investment intention in the Tehran Stock Exchange* [Master's thesis, Shahid Ashrafi Esfahani University].
- Raghavendra, Naik, K., & Prabhu, V. (2025). Investment intentions among early-career professionals in Dakshina Kannada district in India: A behavioural perspective. *Investment Intentions in Early-Career Professionals*, 2(4), 19-29.
- Rahman, M., & Gan, S. S. (2020). Generation Y investment decision: An analysis using behavioural factors. *Managerial Finance*, 46(8), 1023-1041.
- Rahmayanti, P. L. D., Sasrawan, I. P. H., & Kerti Yasa, N. N. (2025). Decoding investment intentions: Uncovering how risk tolerance, financial literacy, and subjective norms drive students to begin stock investing. *Asian Journal of Economics, Business and Accounting*, 25(2), 157-166. <https://doi.org/10.9734/ajeba/2025/v25i21671>
- Raut, R. K. (2020). Past behavior, financial literacy and investment decision-making process of individual investors. *International Journal of Emerging Markets*, 15(6), 1243-1263.
- Rezvani, S. Y., Ahmadian, S. A., Habibi, H., Yousefi, A., & Heydari, H. (2025). *Examining factors affecting investment intention in cryptocurrencies* 16th International Conference on Psychology, Educational Sciences and Lifestyle,
- Roberts, P., & Edwards, L. H. (2023). Portfolio management: A new direction in public sector strategic management research and practice. *Public Administration Review*, 83(4), 947-959.
- Rozario, S. O., Yesmin, A., Chowdhury, N. N., & Rahman, S. S. (2025). Impact of demographic factors on investment intentions: Insights from Bangladeshi stock market investors. *Journal of Accounting Research, Business and Finance Management*, 6(2), 22-31.
- Shehata, S. M., Abdeljawad, A. M., Mazouz, L. A., Aldossary, L. Y. K., Alsaeed, M. Y., & Noureldin Sayed, M. (2021). The moderating role of perceived risks in the relationship between financial knowledge and the intention to invest in the Saudi Arabian stock market. *International Journal of Financial Studies*, 9(1), 1-16.
- Torabi, H., & Bararnia Firouzjaei, M. (2024). A trading algorithm to facilitate achieving an appropriate investment system with reasonable returns: A case study of the Tehran Stock Exchange. *Financial Engineering and Securities Management*, 15(60), 20-40.

- Utami, E. M., Nursjanti, F., Amaliawiati, L., & Komariah, S. (2025). Unlocking investment potential: The impact of financial knowledge on university students' investment intentions through financial attitude. *Husnayain Business Review*, 5(2), 79-91.
- Uzeta-Obregon, C. R., Garcia-Gastelum, T. S., Alvarez, P. A., Mellado-Cid, C., Blanco-Mesa, F., & Leon-Castro, E. (2024). Capital asset pricing model and ordered weighted average operator for selecting investment portfolios. *Axioms*, 13, 660. <https://doi.org/10.3390/axioms13100660>